

**ПРЕКРАТЯВАНЕ
НА ИЗПЪЛНИТЕЛНИЯ ПРОЦЕС НА ОСНОВАНИЕ
ЧЛ. 433, АЛ. 1, Т. 8 ГПК – ПЕРЕМПЦИЯ**

гл. ас. д-р Румен Георгиев
Пловдивски университет

Резюме: Настоящата студия представлява опит за цялостно изследване на института на перемпцията в изпълнително производство по ГПК. Тя съдържа кратки исторически бележки за въвеждането на перемпцията като основание за прекратяване на всящ процес в българското гражданско съдопроизводство, разяснения относно същността и приложението на понятието, както и анализ на проблемите и спорните моменти сред представителите на науката и юриспруденцията. С настоящото изследване са отправени критични бележки към наложилото се тълкуване на перемпцията в съдебната практика, след което са изведени предложения за решаване на откроените проблеми.

Ключови думи: прекратяване на изпълнителния процес, перемпция, погасителна давност

**TERMINATION OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS
UNDER ARTICLE 433, PARAGRAPH 1, ITEM 8
OF THE CIVIL PROCEDURE CODE (CPC) –
PEREMPTION (PÉREMPTION D’INSTANCE)**

Assist. Prof. Rumen Georgiev, PhD
University of Plovdiv

Abstract: The present study is an attempt to comprehensively investigate the institution of peremption in enforcement proceedings under the Bulgarian Civil Procedure Code (CPC). The scientific work includes brief historical notes on the introduction of peremption as a ground for terminating pending proceed-

ings in Bulgarian civil litigation, clarifications regarding the nature and application of the concept, as well as an analysis of the issues and contentious points among scholars and legal practitioners. This research provides critical remarks on the prevailing interpretation of peremption in the case law and subsequently offers proposals for resolving the problems identified.

Keywords: termination of enforcement process, peremption, statute of limitations

Предмет на настоящата студия е най-щекотливият институт в съвременното изпълнително производство по ГПК – прекратяването на започналия изпълнителен процес поради настъпила „перемпция“. Има редица въпроси, които трябва да бъдат изяснени в хода на анализирането на това правно основание за прекратяване на висящо изпълнително дело, образувано по реда на ГПК. Актуалността на това изследване е безспорна, предвид обилната съдебна практика по въпроса, включително и тълкувателната практика на ВКС през последното десетилетие, в това число и през 2024 г. Трудностите в правоприлагането, свързани с разглеждания институт, както и залитането в крайности, свидетелстват за необходимостта от пълноценно и всестранно изследване на перемпцията като основание за прекратяване на висящия изпълнителен процес.

I. Исторически преглед

Историческият преглед показва, че в българската правна наука за перемпция първоначално се говори в исковия процес още при действието на Закона за гражданското съдопроизводство (ЗГС) от 1892 г., сега – отменен. Перемпцията като понятие е използвана за случаите, в които исковият процес е бил спрял и не са предприети съответните действия за неговото възобновяване в предписания от закона срок. Уредбата е заимствана от френското право¹ – от института *péremption d'instance*. Регламентацията продължава да съществува във Франция и след приемането на новия Граждански процесуален кодекс, като в момента чл. 386 предвижда двугодишен срок

¹ Пенчев, С. Законът за гражданското съдопроизводство. Коментирани с тълкувателната практика на ВКС, книжнина, образци. Второ доп. и изцяло преработено изд. Том II. С., Задруга (Penchev, S. Zakonat za grazhdanskoto sadoproizvodstvo, Komentiran s talkuvatelnata praktika na VKS, knizhnina, obraztsi. Vtoro dop. i iztsyalo preraboteno izd. Tom II. S., Zadruga), 1947, с. 349.

за прекратяване на производството при бездействие на страните. При ЗГС уредбата се е намирала в чл. 621, където се е предвиждало, че производството се прекратява, ако в течение на 3 години от спиране на производството никоя от страните не потърси делото. След приемане на ЗГС от 1930 (отм.) законодателната логика зад този текст е, че дългият период на бездействие следва да се приравни на загуба на интерес от страните или в случай на изпълнителния процес на вискателя. В съвременната българска правна наука и юриспруденция терминът *перемпция* се използва изключително за целите на изпълнителния процес по ГПК.

Понятието, утвърдено в българската юридическа наука и съдебна практика като „*перемпция*“, е регламентирано в чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК (ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г., в сила от 01.03.2008 г.) правило, повеляващо, че изпълнителното производство се прекратява, когато вискателят не поиска извършването на изпълнителни действия в продължение на две години, с изключение на делата за издръжка. За първи път това основание за прекратяване на висящ изпълнителен процес е въведено с приемането на предишния ГПК (ДВ, бр. 12 от 08.02.1952 г.)².

Текстът на правната норма е почти идентичен с този по новия ГПК, но съдържа едно допълнително съществено изключение от правилото, че изпълнителното производство се прекратява, ако вискателят бездейства да поиска извършването на изпълнителни действия в двугодишен период. Това именно е хипотезата, в която производството не се прекратява, когато вискателят е заявил писмено, че длъжникът прави вноски за погасяване на задължението си. Считаю, че неправилно този текст е пропуснат при приемането на чл. 433, ал. 1, т. 8 от действащия ГПК, за което ще бъдат изложени аргументи по-долу в настоящото изложение.

На пръв поглед коментираната хипотеза на прекратяване на висящ изпълнителен процес изглежда красноречива и не предполага проблеми при своето тълкуване и прилагане. В действителност обаче проследяването на правната доктрина и съдебна практика

² „Чл. 330. ГПК, отм. (1) Изпълнителното производство се прекратява: ...д) когато вискателят не поиска извършването на изпълнителни действия в продължение на две години, с изключение на делата за издръжка, и когато заяви писмено, че длъжникът прави вноски срещу задължението си.“

показва точно обратния резултат. Без да претендирам за изчерпателност на разгледаните по-долу проблеми, ще се спра на основните спорни въпроси и изпитания, възникващи около института на „перемпцията“ в изпълнителното производство по ГПК. За целта ще бъде направен анализ както на изложените от български автори становища по въпроса, така и на различни възгледи в правоприлагането на коментирания институт.

II. Понятието „перемпция“ в изпълнителния процес.

Същност и спорни въпроси

1. Перемпция и погасителна давност

1.1. Необходимост от разграничение

За да се изяснят характерът и същността на разглежданото основание за прекратяване на висящ изпълнителен процес по ГПК, следва да се направи кратък анализ на същността на перемпцията и отграничение между нея и института на погасителната давност. Този въпрос е важен главно защото в съдебната практика нерядко се среща смесване на двата института и на техните последици, което в някои случаи води до постановяването на неправилни съдебни актове. Такива порочни съдебни актове са нежелани в правния мир, тъй като пряко засягат правната сфера на заинтересованите субекти и същевременно създават една несигурност в протораздаването.

1.1.1. Същност на перемпцията

Терминът произлиза от латинската дума *peremptio*, означаваща „унищожаване“, „разрушаване“, а в римското право понятието се е използвало за обосноваване на възражението на ответника за прекратяване на спора³. Перемпцията представлява процесуален преклузивен срок, изтичането на който има за последица прекратяването на висящия изпълнителен процес.

Процесуалните преклузивни срокове са отрязъци от време или точно фиксирани дати или събития, предвидени в процесуалното законодателство, в течението на които или до настъпването на които

³ Пунев, Б. и др. Гражданскопроцесуален кодекс. Приложен коментар. С., Труд и право (Punev, B. i dr. Grazhdanskoprotsesualen kodeks. Prilozhen komentar. S., Trud i pravo), 2017, с. 1110.

на титуляря на едно субективно право се предоставя възможност законосъобразно да го упражни, при което ще настъпят конкретни, облагодетелстващи носителя му, правни последици или няма да настъпят неблагоприятни такива. Особеност на процесуалните срокове е, че се прилагат за упражняването на процесуални субективни права. При нереализирането им се пораждат специфични процесуални правни последици⁴. Настъпването на процесуална преклузия води до погасяване на възможността на заинтересованата страна в процеса валидно и допустимо да упражни свое субективно процесуално право, като съответно препятства възможността да се реализират свързаните с него благоприятни правни последици. Следователно извършването на определеното действие в предписания от закона срок е условие за неговата валидност и допустимост. Тоест е от решаващо значение дали същото следва да бъде зачетено от органа, ръководещ съответния граждански процес, и дали ще породи желаня правен резултат. Тъй като в своя генезис перемпцията е процесуален преклузивен срок, то за нейното настъпване съдебният изпълнител е длъжен да следи служебно, като същото задължение имат и съответните контролиращи съдилища, когато са сезирани с жалба относно законосъобразността на действие в изпълнителния процес.

Преобладаващата част от представителите на българската правна наука приемат, че с настъпването на перемпцията висящият изпълнителен процес се прекратява *ex lege*, като постановлението, което съдебният изпълнител издава за прекратяване на образуваното дело, единствено констатира осъществилия се факт. Това разбиране е категорично застъпено в съдебната практика, като е въздигнато в задължително тълкуване след приемането на ТРОСГТК № 2/2013 от 26.06.2015 г. по тълк. д. № 2/2013 на ВКС (по-нататък ще го обозначавам като ТРОСГТК № 2/2013), т. 10. Именно поради процесуалния характер на перемпцията нейното настъпване не се отразява пряко на материалното право. Тя нито погасява самото

⁴ **Милкова, Б.** Същност и особености на процесуалните преклузии по новия ГПК като вид процесуални преклузивни срокове. – В: Сборник с доклади от Научна конференция на Русенски университет. Том 48, серия 7 (Milkova, B. Sashtnost i osobenosti na protsesualnite prekluzii po novia GPK kao vid protsesualni prekluzivni srokovie – V: Sbornik s dokladi ot Nauchna konferentsia na Rusenski universitet. Tom 48, seria 7), Русе, 2009, 50 – 55.

притезателно право, нито пък по подобие на погасителната давност води до невъзможност за кредитора да използва средствата за държавна принуда за неговото удовлетворяване. Перемпцията води до прекратяването на образувания висящ изпълнителен процес, но не е пречка титулярът на вземането да изтегли изпълнителния си лист и да подаде нова молба за образуване на производство по индивидуално принудително изпълнение⁵.

1.1.2. Погасителна давност

За да се изяснят характерът и същността на института на погасителната давност през призмата на висящ изпълнителен процес по ГПК, следва да се направи кратък анализ както на същността ѝ, така и на проблемите, които създава прилагането на института на погасителната давност в производството по индивидуално принудително изпълнение и се наблюдават особено в българското правораздаване. От създаването на Третата българска държава до днес България е преминала през огромни промени в социално-икономически, обществено-политически и идеологически план. Тези коренни промени в обществения строй и начинът на функциониране на българската държава неизменно дават своето отражение и върху обществените отношения и поведението на частноправните субекти при взаимодействието им едни с други. Естествено, това променя и начина, по който се оформят разбиранията за това как следва да се тълкуват и прилагат различни правни институти. Ще си позволя да перифразирам многократно застъпваната от Европейския съд по правата на човека позиция относно ЕКПЧ – голяма част от правните институти са жив организъм и трябва да се тълкуват в светлината на съвременните условия, т.е. на съществуващите икономически и социални дадености. Особен ярък пример в тази насока е именно институтът на погасителната давност и различните тълкувания, които се прилагат относно спирането и прекъсването на давностния срок.

⁵ **Градинарова, Т.** Гражданско изпълнително производство (курс лекции). Първа част. Русе, РУ (Gradinarova, T. Grazhdansko izpalnitelno proizvodstvo (kurs lektsii). Parva chast. Ruse, RU), 2015, с. 163.

1.1.2.1. Същност на погасителната давност

Погасителната давност е материалноправен институт и следователно се отразява на самото материално право, с което е свързана. В действащото законодателство не се съдържа легална дефиниция на института на давността. Такава е съществувала в чл. 1 от Закона за давността⁶, която е определяла едновременно както погасителната, така и придобивната давност. Цитираната разпоредба е имала следното съдържание: „Давността е средство за придобиване на едно право или за освобождаване от едно задължение чрез изтичане на известно време и под определени в закона условия“.

В съвременната правна доктрина и съдебна практика единодушно е възприето разбирането, че погасителната давност не води до погасяване на самото субективно право, а до изгубване на правото на искова защита и принудително изпълнение. Следователно с настъпването на погасителната давност и позоваването на нея от страна на длъжника титулярът на съответното притезателно право не губи самото него, а единствено възможността да използва средствата за държавна принуда, за да получи удовлетворяване на накръненото му право. Това негово притезание се трансформира в естествено право, поради което той има право да получи престация от длъжника, но няма правото да я изисква чрез предвидените в процесуалния закон средства за защита-санкция.

Погасителната давност е сложен юридически факт от категорията на юридическите събития, оформящи се във времето, който включва в себе си три елемента⁷. Първият елемент е наличието на валидно възникнало притезателно право, което да не е погасено. Вторият елемент е изтичането на законоустановения период от време за съответното вземане. Третият елемент от фактическия състав на погасителната давност е наличие на бездействие от

⁶ Закон за давността – обн. ДВ, бр. 23 от 30 януари 1898 г., изм. ДВ, бр. 4 от 8 януари 1899 г., доп. ДВ, бр. 7 от 10 януари 1908 г., изм. ДВ, бр. 275 от 22 ноември 1950 г., отм. ДВ, бр. 92 от 16 ноември 1951 г. с § 1, т. 7 от преходните правила на Закона за собствеността, в сила от 17 декември 1951 г.

⁷ Стоянова, Е. Придобивна и погасителна давност като фактически състави, от които произтича определено право. – В: Кунчев, К. и др. Предизвикай: Давността! С., Сиела (Stoyanova, E. – Pridobivna i pogasitelna davnost kato fakticheski sastavi, ot koito proizticha opredeleno pravo. – V: Kunchev, K. i dr. Predizvikay: Davnostta! S., Siela), 2017, с. 91.

страна на кредитора. Бездействието, разбира се, следва да се дължи на причини, зависещи от носителя на правото, а не на обективна пречка, която да препятства възможността му да потърси защита на същото.

Завършването на фактическия състав на института на погасителната давност обаче не е достатъчно, за да може длъжникът да се ползва от него. По силата на изричната законодателна забрана, предвидена в чл. 120 ЗЗД, давността не може да се прилага служебно. Следователно, за да настъпят благоприятните за длъжника последици от изтеклата в негова полза давност, е необходимо последният изрично да се позове на давността, което се осъществява чрез иск или възражение. Това е практически най-съществената разлика между преклузивните и давностните срокове⁸.

Погасителната давност не се прилага служебно и не препятства възможността да се заведе иск или съответно да се подаде заявление за издаване на заповед за изпълнение за едно погасено по давност вземане. А при липса на съответно възражение от страна на длъжника кредиторът ще се снабди с положително решение или влязла в сила заповед за изпълнение. Тоест това не е преклузивен процесуален срок и няма отражение спрямо допустимостта на едно производство, нито е преклузивен материалноправен срок, който да води до изгубване на самото право. Все така, по същата причина, единствено при своевременно позоваване от страна на длъжника в един висящ исков процес на изтекла погасителна давност, насоченият срещу него иск ще бъде отхвърлен като неоснователен. Обратно, ако срокът на погасителната давност беше преклузивен, то самото му изтичане щеше да е достатъчно за отхвърляне на иска, каквато е например ситуацията при 6-месечния срок по чл. 147, ал. 1 от ЗЗД⁹. Изяснено е в правната наука, че преклузивните срокове са предвидени в обществен интерес, поради което и

⁸ Подробно за разликата между отделните видове срокове вж. **Голева, П., С. Чернев.** За квалификацията на давностните и преклузивните срокове. – *Правна мисъл (Goleva, P., S. Chernev. Za kvalifikatsiyata na davnostnite i prekluzivnite srokovе. – Pravna misal), 1987, № 1, 28 – 39.*

⁹ „Чл. 147. (1) Поръчителят остава задължен и след падежа на главното задължение, ако кредиторът е предявил иск против длъжника в течение на шест месеца. Това разпореждане се прилага и в случая, когато поръчителят изрично е ограничил своето поръчителство до срока на главното задължение.“

съдилищата следят служебно за тяхното изтичане¹⁰. При изтичане на един процесуален преклузивен срок настъпва невъзможността за извършване на съответно процесуално действие, а извършеното по-късно такова се явява недопустимо.

Институтът на погасителната давност, макар и един от най-стабилните институти в българското право, продължава да създава значителни проблеми в правоприлагането. Това е така, тъй като в него поначало се наблюдава сблъскване на основни правни принципи¹¹. Настъпването на погасителната давност практически води до невъзможност за титуляра на едно притезание да удовлетвори същото. Макар и в общия случай това да се дължи именно на неговото виновно бездействие, изгубването на възможността за принудително изпълнение все пак буди недоволство у кредитора, който е останал неудовлетворен. Същевременно обаче е логично фигурата на погасителната давност да съществува, за да наложи санкция на бездействащия кредитор и да не позволи на същия по една или други причина да перпетуира своето вземане.

1.2. Историческо развитие в прилагане на погасителната давност при всящ изпълнителен процес по ГПК

Въпросът за погасителната давност по време на всящ изпълнителен процес по ГПК е получавал коренно противоположни отговори, което е напълно разбираемо предвид разликите в законодателството и най-вече обществените отношения в държавата. Основните коренни промени при прилагане на коментирания институт в производството по индивидуално принудително изпълнение се наблюдават при разискване на въпроса дали срокът тече или не по време на висящия процес. Въпросът дали погасителната давност за вземане се счита спряна по време на висящ изпълнителен процес е дискуссионен в българската правна доктрина и съдебна практика. Редица автори застъпват разбирането, че по време на производство по индивидуално принудително изпълнение давността се спира на основание чл. 115, б. ж) ЗЗД. Обратното становище се застъпва от някои съвременни автори. Този въпрос е по-

¹⁰ Вж. **Голева, П., С. Чернев**. Цит. съч., с. 37.

¹¹ Подробно **Таков, К.** Гражданско право. Правни научни изследвания. С., Сиби (Takov, K. Grazhdansko pravo. Pravni nauchni izsledvania. S., Sibi), 2018, 202 – 221.

лучавал различни отговори и в съдебната практика. До приемането на ППВС № 3/18.11.1980 г. е било разпространено виждането, че понятието „съдебен процес“, употребено в посочената норма от ЗЗД, визира единствено исковия процес и не следва да се разпростира по отношение на изпълнителните производства¹². С цитираното ППВС като задължителна съдебна практика се прокарва разбирането, че под „съдебен процес“ законодателят има предвид и изпълнителния процес, поради което давността по образуваните изпълнителни производства не тече до тяхното приключване или прекратяване. Най-сетне с т. 10 от ТРОСГТК № 2/2013 като задължителна съдебна практика се утвърди предходното становище на Върховния съд, че по време на изпълнителното производство давност за вземанията тече, като същата се прекъсва с предприемането на всяко отделно изпълнително действие.

Предвид изложеното по-горе могат да се открият две основни разбирания. Първото от тях, гласящо, че по време на висящ процес по индивидуално принудително изпълнение давността тече и се прекъсва многократно – с предприемането на всеки отделен изпълнителен способ и с извършването на всяко изпълнително действие, изграждащо съответния способ, както е записано в цитираното ТРОСГТК на ВКС, е преобладавало в съдебната практика до 18.11.1980 г. и от 26.06.2015 г. насам. То се основава на идеята, че в исковия процес давността се прекъсва и спира еднократно с подаването на исквата молба в съда, след което ищецът няма възможност и задължение да предприема последващи действия в защита на своето право до приключване на исковото производство. Процесуалното задължение по движението и приключването на исковото производство е вменено на съда, който веднъж сезиран с редовен и допустим иск, следва да осигури развитието на процеса до завършването му с окончателен акт. Не такава е положението обаче в изпълнителния процес, в който господар е вискателят и той носи отговорността да следи за успешното протичане на производството. В цитираната съдебна практика се приема, че виска-

¹² Р. № 2115 от 23.11.1961 на ВС по гр. д. № 8968/1961, I г.о., р. № 2054 от 25.09.1963 на ВС по гр. д. № 1408/63, I г.о., р. № 1539 от 17.06.1963 на ВС по гр. д. № 959/63, I г.о., р. № 854 от 22.04.1966 на ВС по гр. д. № 343/66, I г.о., р. № 27 от 16.02.1971 на ВС по гр. д. № 8/1971, ОСГК.

телят е длъжен със свои действия да поддържа висиящността на изпълнителния процес, като заплаща съответните такси и разноски за извършването на изпълнителните действия, изграждащи посочения от него изпълнителен способ (извършване на опис и оценка, предаване на описаното имущество на пазач, отваряне на помещения и изнасяне на вещите на длъжника и др.), както и като иска повтаряне на неуспешните изпълнителни действия и прилагането на нови изпълнителни способи.

С приемането на ППВС № 3/18.11.1980 г. е наложено обратно задължителното тълкуване, че с подаването на молбата за образуване на дело пред съдебния изпълнител давността се спира и същата не тече, докато делото е висящо. Пленумът на Върховния съд обосновава това свое тълкуване с виждането, че изпълнителният процес е също съдебен процес, част от общата система на гражданското съдопроизводство, поради което и при него намира приложение правилото на чл. 116, б. в) ЗЗД. В съвременната правна наука продължава да се застъпва изложеното схващане, като според някои автори новото тълкуване, дадено с цитираното ТРОСГТК № 2/2013 от 2015 г., е неприемливо¹³.

Промяната в задължителните тълкувания по въпроса за течението на срока на погасителната давност по време на висящ изпълнителен процес по ГПК доведе до друг спорен въпрос в правораздаването. След публикуването на ТРОСГТК № 2/2013 на ВКС започна лавина от искове по чл. 439 ГПК, с които длъжниците искаха да се освободят от натрупани задължения заради погасяването им по давност в хода на образуваните срещу тях изпълнителни дела. При съобразяване с постановките на цитираното тълкувателно решение редица вискатели се озоваха в неприятна ситуация, тъй като масово се negliжираха висящи изпълнителни дела, защото не съществуваше риск от погасяване по давност на съответното притезателно право. Съответно вискателите не проявяваха особена активност, ако в първите месеци не съумеят да удовлетворят своето притезание. Появи се основателно недоволство от по-неблагоп-

¹³ **Попова, В.** – В: **Сталев, Ж. и др.** Българско гражданскопроцесуално право. Десето преработено и допълнено издание, второ по действащия ГПК. С., Сиела (Popova, V. v: Stalev, Zh. i dr. Balgarsko grazhdansko protsesualno право. Deseto preraboteno i dopalнено izdanie, vtoro po deystvashtia GPK. S., Siela), 2012, с. 1065.

риятното положение, в което се оказаха кредиторите, поради което се постави въпросът дали новото задължително тълкуване не следва да се прилага в бъдеще. Така с определение № 218/14.03.2018 по гр. д. № 2382/2017 г. на ВКС, IV г.о. беше допуснато до касационно обжалване решение № 24/12.02.2017 г., постановено по в.гр. д. № 637/2016 г. по описа на Апелативен съд – Варна, по отношение на правния въпрос за това от кой момент поражда действие отмяната на ППВС № 3/18.11.1980 г., извършена с т. 10 от ТРОСГТК № 2/2013. Дали даденото с т. 10 от ТРОСГТК № 2/2013 разрешение се прилага само по отношение на висящите към този момент изпълнителни производства или и към тези, които са приключили преди това. С р. № 170/17.09.2018 г. по гр. д. № 2382/2017/IV г.о. на ВКС решаващият състав се произнесе, че до приемането на ТРОСГТК № 2/2013 погасителната давност относно вземанията, предмет на висящи изпълнителни дела, е следвало да се счита за спряна, като същата започва да тече едва от датата на обявяване на тълкувателното решение.

За да постанови това разрешение на повдигнатия пред него правен въпрос, решаващият състав на ВКС се е позовал на задължителното тълкуване, дадено в ППВС № 3/18.11.1980 г., в което е казано, че по време на изпълнителния процес давността относно вземането се счита спряна, съответно по време на съществуването на висящ изпълнителен процес погасителна давност относно вземането не тече. Формулираното разрешение на поставения правен въпрос доведе до натрупването на обилна съдебна практика, възприемаща изцяло неговите мотиви¹⁴. Така определеният момент на започване на действието на новото тълкуване несъмнено дава по-справедливо разрешение за вискателите по изпълнителните дела.

Въпреки това считам, че при действащото законодателство подобно разрешение е неправилно и не следва да бъде споделено. Времето действие на дадено нормативно тълкуване е законово

¹⁴ Р. № 7991 от 25.11.2019 по гр. д. № 13415/2018 на г.о. 1-7 състав на СГС, р. № 257 от 26.11.2019 по в. гр. д. № 385 / 2019 г. на ОС – Шумен, р. № 370 от 24.10.2019 по в. гр. д. № 490/2019 на П с-в на ОС – Перник, р. № 450 от 25.11.2019 по в. гр. д. № 666/2019 на П с-в на ОС – Пазарджик, р. № 74 от 25.06.2019 по в. гр. д. № 241/2019 на П с-в на Апелативен съд – Варна, р. № 406 от 25.10.2019 по т. д. № 142/2019 на I с-в на ОС – Бургас, р. № 392 от 30.10.2019 по в. гр. д. № 575/2019 на ОС – Русе и др.

определено, поради което приложение следва да намери принципът *dura lex sed lex*.

Тук е мястото да се отбележи, че в своята практика върховните съдилища застъпват последователно виждането, че правилата на ЗНА се прилагат и относно задължителните тълкувания на закона, давани от ВКС и ВАС. В този ред на мисли ще си позволя да цитирам нормата на чл. 50 от ЗНА, в която е уредено темпоралното действие на тълкувателните актове: „(1) Тълкуването има действие от деня, когато е влязъл в сила актът, който се тълкува“ и „(2) (Изм. – ДВ, бр. 46 от 2007 г.) По изключение органът, издал акта за тълкуване, може да даде на тълкуването действие само занапред, ако обратното му действие може да създаде усложнения. В такъв случай тълкуването влиза в сила три дни след обнародването му“.

ОСГТК като колективен орган на ВКС, издал ТРОСГТК № 2/2013, не е придал на същото действие само занапред, поради което следва да се приеме, че за ТР важи общото правило, че има действие от деня, в който е влязъл в сила актът, който се тълкува¹⁵. Независимо че са валидни споменатите оплаквания на засегнатите от това разрешение правоимащи кредитори, при положение че не е придадено действие занапред на тълкувателното решение, това не може да се коригира с практика по реда на чл. 290 ГПК. Още повече че с измененията в ГПК, обн. в ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г., тази практика беше изрично прокламирана за незадължителна.

Даденото с тълкувателните актове задължително тълкуване на конкретна правна норма действително обвързва съдилищата от момента на постановяването му, но това не означава, че с постановяването му се дава ново значение на дадено законово правило. Чрез приемането на тълкувателно решение или тълкувателно постановление се дава задължително тълкуване относно смисъла на определени законови разпоредби и приложението им такива, каквито са от момента на създаването им до тяхната отмяна. Даденото с тълкувателния акт задължително тълкуване определя смисъла на конкретна законова разпоредба за периода на нейното съществу-

¹⁵ Генчев, Т. Погасителната давност в рамките на изпълнителното производство. – Научни трудове на Института за държавата и правото. Т. XIV. С., ИДП-БАН (Genchev, T. Pogasitelnata davnost v ramkite na izpalnitelnoto proizvodstvo. – Nauchni trudove na Institutata za darzhavata i pravoto. T. XIV. S., IDP-BAN), 2016, 182 – 189.

ване, а не действа единствено в бъдеще. Именно за това указанията, дадени в тълкувателните решения на ВКС и ВАС, са задължителни за съдилищата по всички висящи спорове, тъй като с тях се тълкува смисълът на законов текст още към момента на неговото приемане. В своята практика върховните съдилища последователно и безпротиворечиво приемат, че съдилищата следва да приложат задължителните тълкувания при разрешаването на всички висящи производства, независимо пред коя инстанция се намира съдебният спор¹⁶.

Това категорично свидетелства за същността и целите на тълкувателните актове на върховните съдилища като такива, които изясняват действителния смисъл на дадена правна разпоредба, а не на такива, които създават нови правила за поведение. Макар и по-рядко, в съдебната практика се откриват и решения, които споделят изложеното по-горе виждане¹⁷. С оглед на сериозните противоречия по разгледания въпрос и нуждата от унифициране на правораздаването с р. № 2257/10.01.2020 г. на Висшия адвокатски съвет беше прието на основание чл. 125 ЗСВ да бъде направено предложение за образуване на тълкувателно дело и приемане от ОСГТК на ВКС на тълкувателно решение поради съществуваща противоречива съдебна практика по смисъла на чл. 124, ал. 1, пр. 1 ЗСВ по следния въпрос:

„От кой момент поражда действие отмяната на ППВС № 3/18.11.1980 г., извършена с т. 10 от ТР № 2/26.06.2015 г. на ОСГТК на ВКС по тълк. д. № 2/2013 г., и прилага ли се последното за вземания по изпълнително дело, което е образувано преди приемането му?“

ВКС намери за основателно отправеното искане, което доведе до образуването на Тълкувателно дело № 3/2020 по описа на ОСГТК на ВКС. В заседание по делото, проведено на 17.02.2022 г., въпросът беше преформулиран по следния начин: „*Прилага ли се нормата на чл. 115, ал. 1, б. „ж“ ЗЗД в изпълнителния процес по изпълнителни дела за събиране на вземания, образувани до приемането на*

¹⁶ Р. № 73 от 13.06.2016 по гр. д. № 1014/2016/II г.о., ВКС, р. № 7305 от 04.06.2018 по адм. д. № 1241/2018 ВАС, р. № 84 от 16.05.2016 по н. д. № 269/2016/II н.о., ВКС.

¹⁷ Р. № 341 от 22.11.2019 по в. т. д. № 459/2019/III с-в, Апелативен съд – Пловдив, р. № 1178 от 21.10.2019 по в. гр. д. № 1440/2019/X с-в, ОС – Пловдив и р. № 958 от 08.07.2019 по гр. д. № 933/2019 на VIII с-в, РС – В. Търново.

26.06.2015 г. на ТР № 2/26.06.2015 г. по т.д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС?“ На този неудачно формулиран въпрос се даде следният не-прецизно формулиран отговор: „*Погасителната давност не тече, докато трае изпълнителният процес относно вземането по изпълнителни дела, образувани до приемането на 26.06.2015 г. на ТР № 2/26.06.2015 г. по т.д. № 2/2013 г., ОСГТК, ВКС*“.

Съображенията ми по този въпрос са изложени далеч преди постановяване на цитираното тълкувателно решение. Въпреки това поддържам изложеното по-горе, че от юридическа гледна точка това разбиране не е издържано. Макар и правно неиздържано и неудачно формулирано, даденото с това тълкувателно решение задължително тълкуване постига по-голяма справедливост спрямо правоимащите страни в изпълнителния процес – вискателите. Лексикалната формулировка при редактирането на въпроса и в диспозитива на тълкувателното решение обаче следва да бъдат критично коментирани.

Буквалният прочит на постановения в тълкувателното дело въпрос след неговото редактиране на 17.02.2022 г., както и даденият с постановеното решение отговор водят до извода, че за вземания по изпълнителни дела, образувани до 26.06.2015 г., погасителна давност не тече, докато същите са висящи. Това би означавало по въпроса за течението на погасителната давност да се прилага напълно различно третиране на висящи дела, образувани в различни периоди, при действието на едно и също законодателство. Диспозитивът на тълкувателното решение вместо да каже, че погасителна давност по изпълнителни дела не тече до приемането на 26.06.2015 г. на ТРОСГТК № 2/2013, гласи, че погасителна давност изобщо не тече по дела, образувани преди 26.06.2015 г. Това означава, че по дела, образувани до посочената дата, погасителна давност не тече и в момента, тоест в периода след 26.06.2015 г. От мотивите на тълкувателния акт се извлича обратният смисъл – че давността за вземанията по изпълнителни дела тече от 26.06.2015 г. До момента не се наблюдава абсурдно буквално прилагане на коментирания диспозитив на тълкувателния акт, като изразявам искрена надежда, че няма да се достигне до ново превратно тълкуване в правораздаването.

1.3. Отграничение на двата института

След направените разяснения относно същността на двата института следва да се разгледа въпросът за течението на двата срока –

откога започва, неговото спиране, прекратяване и изтичане. В следващата част от изложението ще се изясни, че макар да има много сходства в двата института, има и разлики, които неправилно често се negliжират и пропускат при разглеждане на отделни казуси в съдебната практика. Най-важната обща черта на двата института е, че се касае за особен вид санкции срещу бездействието на правоимащото лице – кредитор/взискател. Същите обаче са различни по обем и правни последици, както беше изяснено по-горе.

1.3.1. Начален момент

Следва да се разгледат спецификите при началото на двата срока. Погасителната давност за съответното притезателно право започва да тече от момента, в който същото е станало изискуемо. Когато обсъждаме погасителната давност при висящо изпълнително производство, следва да се има предвид, че същата не се прекъсва със самото му образуване, както изрично беше посочено в т. 10 от ТРОСГТК № 2/2013. Следователно към датата на образуване на изпълнителния процес по ГПК давността за съответното притезание вече е започнала да тече. Моментът, в който това се е случило, зависи от съответния изпълнителен титул, въз основа на който кредиторът се е снабдил с изпълнителен лист. Когато говорим за влязло в сила съдебно или арбитражно решение или определение, с което е одобрена съдебна спогодба, е по-лесно да се определи моментът, от който започва да тече давността за всички притезания, обективирани в съответния правораздавателен акт. Това е така, тъй като съгласно чл. 115 и 116 ЗЗД започването на съответното производство ще е довело до едновременно спиране и прекъсване на течението на срока, като от датата на влизане в сила същият ще започне да се брои от начало и винаги ще е 5 години (по аргумент от чл. 117, ал. 2 ЗЗД). При заповедните производства въпросът стои по-различно, тъй като е спорно доколко издаването на заповед за изпълнение и влизането ѝ в сила имат отражение спрямо течението на давностния срок¹⁸.

¹⁸ Георгиев, Р. За някои проблеми на погасителната давност в изпълнителния процес при заповедите за изпълнение по чл. 418 ГПК. – В: Пролетни правни дни, 2020 г. Том 1. Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“ (Georgiev, R. Za nyakoi problemi na pogasitelnata davnost v izpalnitelniyaprotses pri zapovedite za izpalnenie po chl. 418 GPK. – V: Proletni pravni dni, 2020 g. Tom 1. Plovdiv, UI „Paisiy Hilendarski“), 2021, 225 – 238.

От една страна, в доктрината и практиката не е еднозначен отговорът дали подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение прекъсва или спира давността, а от друга, дали влизането ѝ в сила има последиците на чл. 117, ал. 2 ЗЗД, като на свой ред има и специфики в тази насока при заповедите по чл. 410 ГПК и чл. 418 ГПК. Трябва да се отбележи, че в по-новата съдебна практика надделява разбирането, че подаването на заявление за издаване на заповед за изпълнение и влизането ѝ в сила прекъсват давността за вземането¹⁹. При всички положения обаче към датата на образуване на съответното производство по индивидуално принудително изпълнение давността за притезанието е започнала да тече, независимо какъв период от време е изминал. Обратно, перемпцията е институт, който нито следва, нито обуславя съдбата на материалното право, за чието удовлетворяване се образува изпълнително производство. Началото на този преклузивен процесуален срок е строго фиксирано и започва да тече от датата на подаването на молбата за образуване до съответния съдебен изпълнител. Именно от датата на подаване на молбата, а не от датата на акта, с който е образувано делото, тъй като съдебният изпълнител е длъжен да образува производство, когато е сезиран с редовна молба. При констатирани нередовности съгласно чл. 426, ал. 3 ГПК същите подлежат на отстраняването им по реда чл. 129 ГПК (б. ред. – по реда за отстраняване на нередовности в исковата молба). Съгласно чл. 129, ал. 3 ГПК поправената искова молба, респективно молба за образуване на изпълнително дело, се счита редовна от деня на подаването ѝ.

В светлината на изложеното може да се заключи, че между течението на двата срока съществува съществено различие още при неговото започване. Напълно възможно е давността за съответното притезание да е изтекла още към датата на подаване на молба за образуване, съответно преди срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК изобщо да е започнал да тече. Тоест установява се, че още на този етап двата срока имат самостоятелно битие и течението им не е неразривно свързано.

¹⁹ Р. № 3 от 04.02.2022 по гр. д. № 1722/2021, IV г. о. ВКС; Опр. № 50018 от 15.10.2024 по гр. д. № 1836/2022, IV г. о. ВКС.

1.3.2. Спиране на течението при двата срока

В българската правна доктрина преобладаващо се застъпва разбирането, че основанията за спиране на течението на давностните срокове относно притезателни субективни материални права са изчерпателно изброени в чл. 115 ЗЗД²⁰. Приема се, че съдът не разполага с дискрецията да допълва хипотезите, изредени в посочената разпоредба, нито да ги прилага по аналогия, въпреки че се допуска тяхното разширително тълкуване. Цитираният автор изследва и възможността за използване на друг подход при разглеждане на основанията за спиране на давността²¹. Следва да се изтъкне, че други автори смятат за по-удачен подхода, утвърден във френската юриспруденция, който се основава на правилото *contra non valentem agere non currit praescriptio*²².

Привърженик съм на виждането на втората група автори, тъй като считам, че същото дава възможност за постигане на по-голяма справедливост и отговаря в по-голяма степен на необходимостта от адаптиране на правораздаването към динамично развиващите се социално-икономически отношения между правните субекти. От своя страна, съдебната практика в България споделя първото от изложените становища, като трайно в съдебните актове е утвърдена позицията, че основанията за спиране на давностните срокове са *numerus clausus*²³. Поради това по мое мнение е необходимо и жителски оправдано *de lege ferenda* в чл. 115, ал. 1 ЗЗД да се включи допълнителна буква з), която като смислово съдържание да гласи, че давността не тече във всички случаи, в които кредиторът е обективно възпрепятстван да предприема действия за удовлетворяване на притезанието си.

²⁰ **Таджер, В.** Гражданско право на НРБ, Обща част. Дял II. С., Наука и изкуство (Tadzher, V. Grazhdansko pravo na NRB, Obshta chast. Dyal II. S., Nauka i izkustvo), 1973, с. 368, 369.

²¹ **Таджер, В.** Цит. съч., с. 718.

²² **Рачев, Ф.** Гражданско право. С., ИК УНСС (Rachev, F. Grazhdansko pravo. S., IK UNSS), 2003, с. 479; **Диков, Л.** Курс по българско гражданско право. Том I: Обща част. С., Придворна печатница (Dikov, L. Kurs po balgarsko grazhdansko pravo. Tom I: Obshta chast. S., Pridvorna pechatnitsa), 1935 – 1937, с. 419 – 420; **Таков, К.** Цит. съч., с. 210.

²³ ТРОСГК № 55 от 3.IV.1967 по гр. д. № 23/1967, ВС; опр. № 94 от 25.01.2016 по гр. д. № 5910/2015, III г.о. ВКС; опр. № 180 от 17.03.2021 по т. д. № 1274/2020, I т.о. ВКС.

При спирането на течението на сроковете на погасителна давност и перемпция по време на висящо производство по индивидуално принудително изпълнение по ГПК не съществуват особени различия, така както при началния момент. Безпротиворечиво се приема и в съдебната практика, и в правната теория, че наличието на някое от основанията за спиране на изпълнението по чл. 432, ал. 1, т. 1 – 7 ГПК (с изключение на т. 2) има за последица, че течението и на двата срока се спира. Всички хипотези, с изключение на тази по т. 2, касаят настъпването на обективни факти, стоящи извън волята на вискателя по изпълнителното дело, поради което е оправдано и правилно да се приеме, че в периода на спряното производство коментираните срокове не текат. Възможно е да се изтъкнат и аргументи в обратната посока, тъй като в част от съдебната практика и в част от доктрината е застъпено разбирането, че спирането на принудително изпълнение единствено препятства възможността за осребряване на имуществото на длъжника, но не и за извършване на действия по обезпечаване на изпълнението (запор, възбрана, опис и т.н.). Следователно вискателят не се явява изцяло лишен от възможност да инициира извършването на изпълнителни действия, макар и същите да имат по-скоро обезпечителен характер. Такъв подход обаче би бил прекомерно вискателен към кредитора и твърде благодетелстващ длъжника, поради което не считам, че заслужава особено внимание.

По-особено стои въпросът за спирането на двата срока, когато принудително изпълнение е спряно на основание чл. 432, ал. 1, т. 2 ГПК – по молба на вискателя. При тази хипотеза вече се наблюдава различие в мненията как спирането на изпълнението по молба на вискателя влияе върху течението на погасителната давност и перемпцията. В този случай не е налице пречка от обективен характер, която да препятства възможността на вискателя да търси принудително удовлетворяване на своето притезание. Логично се поставя въпросът дали и в този случай коментираните давностен и преклузивен срок следва да текат или не. По този въпрос в правоприлагането са се оформили две основни направления, като и двете са добре аргументирани и намират своите основания. Според все по-широко разпространяващото се виждане, когато производството пред съдебния изпълнител бъде спряно по молба на вискателя, това не води, от своя страна, до спиране на течението на прекратителния срок по чл. 433,

ал. 1, т. 8 ГПК, нито пък на погасителната давност за вземането²⁴. Привържениците на тази позиция се аргументират именно с обстоятелството, че пред вискателя не стои пречка да проведе активно започнатото индивидуално принудително изпълнение, поради което следва да се приеме, че същият бездействие. Щом е налице бездействие от страна на вискателя, комуто е вменено задължението да бъде активната страна в процеса, то той следва да търпи и неблагоприятните последици от своето бездействие, които се изразяват именно в течението на коментираните срокове.

Това разбиране намира своята опора в ТРОСГТК № 2/2013, в което върховните съдии възобновиха изоставеното разбиране, застъпено десетилетия преди това в доктрината и съдебната практика, а именно, че по време на висящо изпълнително производство по ГПК давността не спира, а тече през цялото време до неговото прекратяване или приключване. Като в т. 10 от него беше доразвито, че давността се прекъсва с предприемането на действия за принудително изпълнение на вземането – чл. 116, б. в) ЗЗД, а изпълнителният процес съществува само доколкото чрез него се осъществяват един или повече конкретни изпълнителни способности. В изпълнителното производство за събиране на парични вземания може да бъдат приложени различни изпълнителни способности, като бъдат осребрени множество вещи, както и да бъдат събрани множество вземания на длъжника от трети задължени лица. Прекъсва давността предприемането на кое да е изпълнително действие в рамките на определен изпълнителен способ: насочването на изпълнението чрез налагане на заповед или възбрана, присъединяването на кредитора, възлагането на вземане за събиране или вместо плащане, извършването на опис и оценка на вещ, назначаването на пазач, насрочването и извършването на продан и т.н. до постъпването на парични суми от проданта или на плащания от трети задължени лица.

В комбинация с изложеното в тълкувателното решение в някои съдебни решения се допълва, че тълкуване в смисъл, че при спирането на процеса по молба на вискателя се спира и течението на перемпцията би означавало допустима злоупотреба с право в нарушение на прогласените принципи в чл. 57, ал. 2 КРБ, чл. 3 ГПК,

²⁴ Р. № 261845 от 18.03.2021 по в. гр. д. № 118/2021, г.о., чж, III с-в СГС.

чл. 8, ал. 2 ЗЗД и чл. 289 ТЗ²⁵. В цитираната съдебна практика съдебни състави изтъкват, че по този начин се гарантира спазването на принципа за равнопоставеност на страните в гражданското съдопроизводство, като не се допуска едната страна да доминира господстващо над другата, т.е. с едностранни действия да се продължава до безкрайност процесът.

На гореизложеното виждане се противопоставят други представители на правораздаването, които обратно аргументират позицията, че по време на спряно принудително изпълнение се спира и срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК, независимо от причината за спирането²⁶. Това тълкуване се базира на правилото, прокламирано в общата норма на чл. 61 ГПК, според която спират да текат и всички започнати, но неизтекли до този момент срокове. Като допълнително се излага, че ако се приеме, че този текст от общата част на кодекса не се прилага единствено по отношение на перемпцията, това би довело до отричане смисъла на спирането и до злоупотреба с процесуални права.

Това тълкуване също заслужава сериозно внимание. От една страна, чл. 61 ГПК е систематично поставен в общата част на ГПК, което означава, че следва да се прилага по отношение на всяко едно от производствата, включително и изпълнителното. Липсва и изричен законов текст, който да въвежда изключение от това общо правило по отношение на коментирания процесуален преклузивен срок. От друга страна, ако се приеме първото от изложените разбирания, това действително обезсмисля изцяло предвиденото за вискателя субективно право да иска спиране на принудителното изпълнение, тъй като спирането ще е лишено от каквито и да е благоприятни последици за него. Различно би изглеждал въпросът, ако предходната уредба на перемпцията, т.е. чл. 330, ал. 1, б. д) ГПК (ДВ, бр. 12 от 08.02.1952 г.), беше дословно възпроизведена в действащия ГПК. Текстът на правната норма е почти идентичен с този по новия ГПК, но съдържа едно допълнително съществено изключение от правилото, че изпълнително производство се прекратява, ако вискателят бездейства да поиска извършването на изпълнителни действия в двугодишен период. Това именно е хипо-

²⁵ Р. № 517 от 18.12.2019 по в. гр. д. № 488/2016 на ОС – В. Търново.

²⁶ Р. № 2355 от 29.10.2019 по в.г.д. № 4889/2019, г.к., Софийски апелативен съд.

тезата, в която производството не се прекратява, когато вискателят е заявил писмено, че длъжникът прави вноски за погасяване на задължението си. Ако това изключение все още съществуваше, категорично бих се присъединил към първото от изразените становища, тъй като това според мен е единственият случай, в който бездействието на вискателя е в интерес и на двете страни и съответно не следва да бъде санкционирано. При липсата на това правило обаче по-скоро следва да се сподели второто от изложените виждания, макар и то да крие сериозни недостатъци и да разкрива възможност за злоупотреба от страна на вискателя.

С оглед на гореизложеното, смятам за далеч по-удачно *de lege ferenda* да се върне старата законодателна редакция по отношение на перемпцията, а т. 2 на чл. 432, ал. 1 ГПК да бъде отменена. По отношение на спирането на срока на перемпцията въпросът е доста дискуссионен. При давността нещата не стоят така, тъй като е налице единодушно становище в практиката и доктрината, че във всички случаи на 432, ал. 1, т. 1 – 7 ГПК (с изключение на т. 2) давността спира до отпадане на основаниято за спиране на принудителното изпълнение, а когато същото е спряно по молба на вискателя, давностният срок продължава да тече, доколкото липсват обективни пречки за инициране на изпълнителни действия.

1.3.3. Прекъсване на течението при двата срока

Прекъсването на един срок, както е добре известно, означава, че считано от настъпване на съответния юридически факт изтеклият до момент срок се заличава и неговото броене се рестартира. Именно при отчитането на прекъсването на коментираните срокове се наблюдават най-големите трудности в правораздаването.

Главно този проблем се изразява в неяснотата относно това дали основанията за прекъсване на двата срока са идентични или следва да се проведе диференциация. Най-съществен принос за тази неяснота беше формулировката, която беше използвана в неколккратно цитираното ТРОСГТК № 2/2013 относно юридическите факти, които водят до прекъсване на погасителната давност. В т. 10 от мотивите на тълкувателния акт върховните съдии написаха следното: „При изпълнителния процес давността се прекъсва многократно – с предприемането на всеки отделен изпълнителен способ и с извършването на всяко изпълнително дейст-

вие, изграждащо съответния способ. Искането да бъде приложен определен изпълнителен способ прекъсва давността, защото съдебният изпълнител е длъжен да го приложи, но по изричната разпоредба на закона давността се прекъсва с предприемането на всяко действие за принудително изпълнение“.

Използваната езикова техника отвори вратите пред различно тълкуване относно това дали самото искане на вискателя за извършване на едно изпълнително действие е достатъчно да прекъсне давността или пък течението се прекъсва с извършването на поисканото действие. Според мен е очевидна е волята на върховните съдии да изразят позицията, че единствено действието, изграждащо съответния изпълнителен способ, води до прекъсване, но напълно естествено противниците на това разбиране на намират основание в цитирания текст от мотивите да твърдят, че давността се прекъсва с отправеното искане за извършване на действие. Достигна се до нелепа ситуация, в която при иск по чл. 439 ГПК както длъжникът по изпълнението, така и вискателят се позовават на едно и също сложно съставно изречение от мотивите на тълкувателното решение. Вискателят изтъква първата част от изречението – *„Искането да бъде приложен определен изпълнителен способ прекъсва давността, защото съдебният изпълнител е длъжен да го приложи“*, а длъжникът настоява на другата съставна част – *„но по изричната разпоредба на закона давността се прекъсва с предприемането на всяко действие за принудително изпълнение“*.

Това е твърде естествено, тъй като всяка от страните цели да постигне изгоден за самата нея правен резултат. Проблемът идва оттам, че различните съдебни състави не са единни в позицията си относно това кой е прав и кой греши. При изследването на въпроса отново се установява, че и двете позиции имат разумни аргументи, които не могат да се пренебрегнат с лека ръка. Привържениците на идеята, че искането е достатъчно само по себе си да произведе прекъсващ давността ефект, се уповават на същината на погасителната давност – бездействието на кредитора. Поставя се въпросът щом вискателят е отправил искане до надлежния орган за предприемане на конкретни действия по принудително изпълнение, може ли да се приеме, че е налице такова бездействие, съответно че давността ще продължи да тече до фактическото му извършване. Изтъква се, че съдебният изпълнител е длъжен да при-

стъпи към изпълнение, когато е надлежно сезиран с искане за изпълнение. Следователно, щом волята на вискателя е закон за съдебния изпълнител и той е длъжен да предприеме действия за осъществяване на поисканото от вискателя действие, то не следва ли самото искане да е достатъчно, за да бъде прекъснато изтичането на погасителната давност?

Длъжниците на свой ред изтъкват мотивите на цитираното ТРОСГТК № 2/2013, в които изрично се казва, че давността се прекъсва единствено с извършването на изпълнителни действия, изграждащи някой от изпълнителните способности. Тяхното разбиране е, че от вискателя се изисква по-голяма активност от просто подаването на молба с изискването за извършване на съответно действие, а именно той следва да проследи дали това действие е действително предприето, дали е извършено успешно, съответно ако не е, да поиска повторното му извършване своевременно. Този аргумент е особено социално валиден при по-големите групи кредитори, сред които са най-вече банките, небанковите финансови институции, експлоатационни дружества, телекомуникационните оператори и тези дружества, придобили широка известност като „колекторски фирми“. Идеята е, че те имат множество длъжници и рядко предприемат сериозни целенасочени усилия при събирането на съответния дълг, особено ако това не се случи в първите няколко месеца от образуване на изпълнително дело при съдебния изпълнител. Като практика в тези случаи се е утвърдило подаването на бланкова молба за извършване на някакви изпълнителни действия през определен период, най-често малко под две години, с цел да се избегне настъпването на перемпция. Често обаче тези молби не водят до предприемане на изпълнителни действия като запори, възбрани, описи на движимо или недвижимо имущество и евентуалната им продан. Особено честа практика е насрочването на фиктивни описи на движимите вещи, намиращи се в дома на длъжника, които в преобладаващия случай не се реализират, без да има очевидни причини за това, като дори не е изпратено съобщение до вискателя, с което му се указва да внесе дължимите такси²⁷.

²⁷ Р. № 260391 от 30.10.2020 по гр. д. № 3464/2020, I с-в, РС – Плевен; р. от 10.11.2017 по гр. д. № 3263/2017, VII с-в, РС – Сливен; р. № 261253/20.04.2021 по гр. д. 1909/2020, V гр. с-в, РС – Пловдив.

Считам, че при съобразяване на постановките в действащата задължителна практика на ТРОСГТК № 2/2013 правилно е становището, застъпено от длъжниците. На първо място, от езиковото тълкуване на проблематичното изречение, посочено по-горе, по-скоро следва да се обърне внимание на частта след противоположния съчинителен съюз „но“, че *„по изричната разпоредба на закона давността се прекъсва с предприемането на всяко действие за принудително изпълнение“*. При съпоставянето на тази част от мотивите на тълкувателния акт с останалите постановки в него категорично се налага изводът, че отправянето на искане от страна на взыскателя до съответния съдебен изпълнител за предприемане на изпълнителни действия не е достатъчно само по себе си да произведе ефект на прекъсване на давността. Това е така, защото съгласно даденото в т. 10 от ТРОСГТК № 2/2013 задължително тълкуване погасителната давност не спира, докато трае изпълнителният процес.

При изпълнителния процес давността се прекъсва многократно – с предприемането на всеки отделен изпълнителен способ и с извършването на всяко изпълнително действие, изграждащо съответния способ. Прекъсва давността предприемането на кое да е изпълнително действие в рамките на определен изпълнителен способ, независимо от това дали прилагането му е поискано от взыскателя, или е предприето по инициатива на частния съдебен изпълнител по възлагане от взыскателя съгласно чл. 18, ал. 1 ЗЧСИ, като например насочването на изпълнението чрез налагане на заповест или възбрана, присъединяването на кредитори, възлагането на вземане за събиране или вместо плащане, извършването на опис и оценка на вещ, назначаването на пазач, насрочването и извършването на продан и т.н. до постъпването на парични суми от проданта или на плащания от трети задължени лица. **Не са изпълнителни действия и не прекъсват давността образуването на изпълнително дело, изпращането и връчването на покана за доброволно изпълнение, проучването на имущественото състояние на длъжника, извършването на справки, набавянето на документи, книжа и др., назначаването на експертиза за определяне на непогасения остатък от дълга, извършването на разпределение, плащането въз основа на влязлото в сила разпределение и др.**

Същинско изпълнително действие по смисъла на чл. 116, б. в) ЗЗД е налице само в случай че е налице реално засягане на прав-

ната сфера на длъжника. Силен аргумент в подкрепа на изложената позиция е, че изрично е записано в тълкувателния акт, че образуването на изпълнително дело не води до прекъсване на давността. Същевременно образуването се извършва въз основа на писмена молба, а задължителен реквизит на тази молба съгласно чл. 426, ал. 2 ГПК е посочването на начина на изпълнението. Ако такъв не бъде посочен, същата е нередовна, а съдебният изпълнител е длъжен на основание следващата ал. 3 да даде указания на взыскателя да поправи допуснатата нередовност²⁸. Следователно, щом като законът императивно е уредил искането за изпълнително действие като елемент от задължителното ѝ съдържание, а в задължителната съдебна практика е изрично разяснено, че образуването на изпълнителното дело не води до прекъсване на давността, то следва да се приеме, че такова действие нямат и последващите искания от страна на взыскателя, ако от тях не са последвали действия. Допълнително ще изтъкна, че в същото тълкувателно решение изрично е вменено задължение на взыскателя да изисква повтаряне на неуспешни изпълнителни действия.

С цел осигуряване на баланс в правата на страните в изпълнителния процес следва категорично да се приеме, че когато от молбата, с която е поискано съответно действие, е последвало неговото извършване, то давността е прекъсната още към датата на молбата. По този начин не се засягат необосновано правата на взыскателя. Същевременно взыскателят може да се брани срещу бездействието на съдебния изпълнител, от една страна, по пътя на обжалването по реда на чл. 435, ал. 1 ГПК, а от друга, като премести делото при друг съдебен изпълнител, за което отпаднаха законодателните ограничения. Относно прекъсването на срока на перемпцията нещата са доста по-прости. Самият текст на чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК изрично предписва, че перемпцията настъпва при липса искане за извършване на изпълнителни действия. Изискването към взыскателя, състоящо се в полагане на по-ниска по степен грижа, а именно само да поиска извършването на едно изпълнително действие, без да осигури непременно му извършване, съответства и на по-малозначителните правни последици на перемп-

²⁸ Р. № 445 от 27.07.2010 на ВКС по гр. д. № 1219/2009, IV г. о., докладчик съдията Албена Бонева.

цията в сравнение с погасителната давност. Обосновано е в този случай дължимата от взыскателя активност да е по-ограничена от тази, необходима за прекъсване на погасителната давност, тъй като в немалко случаи длъжникът не разполага с имущество, върху което да бъдат предприети същински действия по изпълнението.

Същевременно при възможността перемпцията да се счита настъпила въпреки поискано спиране на делото от страна на взыскателя тълкуването на чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК по начин, завишаващ дължимите от взыскателя усилия, често не е пропорционално на предоставените му от закона възможности. При положение че същият е изначално правоимащата страна в правоотношението с длъжника, е логично и справедливо изискванията за неговата активност да стъпват върху разумни критерии. Прекомерното тълкуване на процесуалните норми в полза на длъжника правонарушител не съответства на същността на гражданския процес като защита-санкция.

От изложеното по-горе се вижда, че се наблюдават различия и при прекъсването на двата срока, които намират основание най-вече в различни правни последици от тяхното изтичане.

2. Спорни моменти във връзка с последиците от перемпцията

2.1. Запазват ли правното си действие извършените до прекратяване на изпълнителното производство действия?

Друг спорен момент в доктрината и съдебната практика е свързан с последиците от прекратяване на висящото изпълнително производство на разглежданото правно основание. По-конкретно считат ли се за изгубили с обратна сила правните последици на извършените до перемирането на делото изпълнителни действия? Съответно се дискутира въпросът дали е правилно да се приеме, че същите следва да се считат прекъсвали погасителната давност към момента на тяхното извършване или поради тяхното обезсилване те никога не са породили ефект на прекъсване на давността. Следователно се поставя питането кой момент е правилно да се зачете за началото на броеето на давностния срок.

Дали това е последното прекъсване преди образуването на изпълнителното производство, като по-горе бяха разгледани различни хипотези на започването на течението на срока. Съществува

разбирането, че за начален момент следва да се определи датата на последното извършено валидно изпълнително действие. Третият момент, който е меродавен, е датата на настъпване на перемпцията, тоест датата, на която се счита, че производството се е прекратило. Главните различия в мненията, които се наблюдават, могат да бъдат разделени в три групи, всяка споделяща едно от горните мнения. Първата група се състои от поддръжници на теорията, че настъпването на перемпцията води до отпадане с обратно действие на всички извършени по изпълнителното дело действия, респективно реализирани изпълнителни способности²⁹.

Единственото изключение в тази насока е по отношение на правилото на чл. 433, ал. 5 ГПК. Тъй като цитираната правна норма е твърде ясна и категорична, всяко тълкуване противно на нея би било *contra legem*. При втората и третата група не се обръща до такава степен внимание на въпроса за обезсилването с обратна сила на извършените действия, а на последния момент, в който давността за вземането е прекъсната. Тоест, ако се приеме, че давността за вземането тече по време на висящ изпълнителен процес, то от значение е последното валидно изпълнително действие, извършено по него. Съответно, ако давност не тече при висящо производство по индивидуално принудително изпълнение, както се е приемало в периода между ППВС № 3/1980 г. и ТРОСГТК № 2/2013, то тя ще започне отново да тече след неговото прекратяване.

С приемането на ТРОСГТК № 2/2013 върховните съдии дадоха задължително тълкуване в смисъл, че нова погасителна давност за вземането започва да тече от датата, на която е поискано или е предприето последното валидно изпълнително действие. В мотивите към това решение е направена подробна аргументация, която се свежда най-общо да разбирането, че по висящи изпълнителни производства по ГПК давност не тече, а същата се прекъсва многократно с предприемането на съответните изпълнителни действия. Съответно при бездействие на кредитора, довело до прекратяване на делото поради настъпила перемпция, следва да се счита, че

²⁹ **Василев, И.** Прекъсват ли погасителната давност обезсилениите по право изпълнителни действия, когато изпълнителното производство е прекратено поради перемпция? (Vasilev, I. Prekasvat li pogasitelnata davnost obezsilenite po pravo izpalnitelni deystvia, kogato izpalnitelnoto proizvodstvo e prekrateno poradi peremptsia? – <http://gramada.org>).

давността тече от осъществяването на последния юридически факт, който е произвел ефект на нейното прекъсване.

Въпреки че според мен тази формулировка е пределно ясна, все пак успя да се прокара съдебна практика, която макар да се позоваваше на цитираното тълкувателно решение, даваше съвсем различен отговор. Стъпвайки на предписаното в закона задължение на съдебния изпълнител да вдигне служебно наложените запори и възбрани след влизане в сила на постановлението за прекратяване на делото, редица автори и съдии приеха, че действието на тези обезпечения отпада с обратна сила³⁰. Аргументирайки се с това, решения в съдебната практика приемат, че щом извършените изпълнителни действия се обезсилват с обратна сила, то те никога не са произвели правно действие по отношение на прекъсване на давността за вземането.

Като резултат от това се достига до едно, според мен, твърде несправедливо тълкуване, че давността за вземането никога не е била прекъсвана в рамките на прекратилия се изпълнителен процес, поради което и същата в общия случай е изтекла³¹. Не са редки случаите, в които едно изпълнително производство продължава години наред, включително и повече от пет, тоест по-дълго от предвидената максимална погасителна давност. На практика в много от случаите при налагането на такова становище за правните последици на перемпцията то тя би се явила прекомерна санкция за изначално правоимащата страна – вискателя, и нещо близко до панацея за длъжника. Тъй като не просто ще обезсмисли вложените от вискателя усилия след прекратяване на изпълнителното дело и ще направи действията от страна на съдебния изпълнител недействителни, но с обратна сила ще обезсили и всички извършени до момента. В този ред на мисли неправилно за мен е безкритичното приемане на тезата, че при настъпила перемпция всички действия по изпълнителното дело се обезсилват с обратна сила. Същата вероятно дължи своя генезис на механичното прилагане на правилото от исковия процес, че при неговото прекратяване всички извършени действия отпадат с обратна сила. Двата процеса обаче са различни по своята същност до степен, която на-

³⁰ Попова, В. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 1078; Василев, И. Пак там.

³¹ Р. № 371 от 29.10.2015 по гр. д. № 1385/2012, IV г. о. на ВКС.

лага да се замислим дали всички правила от исковото производство могат да се прилагат без известна диференциация в изпълнителното.

Съществени са различията както в правата и задълженията на страните в двата процеса, така и в компетентността на органите, които са едновременно овластени и натоварени с правото и задължението да осъществяват публични функции в защита на накърнени субективни права. Следователно различна по обем и характеристики е защитно-санкционната функция, с която се отличават двете проявни форми на гражданския процес. Следователно и успешното завършване на исковия и на изпълнителния процес има съвсем различни правни последици за страните по едно правоотношение. Докато решението, с което завършва исковият процес, разрешава със сила на пресъдено нещо възникналия правен спор и установява по непрепешим начин действителното правно положение на страните, то успешното провеждане на изпълнителния процес цели заместване на доброволно изпълнение от страна на длъжника чрез способите за държавна принуда.

Поради съществено различната си природа, различни от гледна точка на техните правни последици са актовете, с които се произнася съдът в исковия процес и съдебният изпълнител в изпълнителния. Все така различни са и процесуалните роли на ответника в едното производство и на длъжника в другото. Няма как да е иначе, тъй като по правило при изпълнителния процес принадлежността на изпълняемото право и неговия обем са вече установени с влязъл в сила акт на правораздавателна институция, докато при исковия процес е налице спор относно субективно право, който именно следва да бъде разрешен от компетентния съд или арбитър. В изпълнителния процес длъжникът не може да се брани с материалноправни възражения пред органа по принудително изпълнение, тоест не може да отрича съществуването на изпълняемото право, а съдебният изпълнител няма съответно право да се произнася относно същото.

Изключение от това е хипотезата на представен документ по чл. 433, ал. 1, т. 1 ГПК, но в този случай дискрецията не е изцяло на съдебния изпълнител, а същият следва да се съобрази и с волята на вискателя. Извън исковата защита на длъжника по чл. 124, 424 и 439 ГПК, която отново се развива пред съд, същият е длъжен да

търпи законосъобразното принудително изпълнение, независимо дали е съгласен с наличието на изпълняемо право. Затова поначало защитата на длъжника в изпълнителния процес, съгласно чл. 435 ГПК, касае процесуалната законосъобразност на извършените действия по принудително изпълнение. При ответника нещата стоят съвсем различно, като той може да се брани срещу иска с всички видове възражения, като крайната му цел в преобладаващия брой случаи е да отрече съществуването на претендираното от ищеца право. Съществени различия има и при уредбата, касаеща възможността на ищеца да десезира съда в сравнение с възможността на взыскателя да десезира съдебния изпълнител. Така например оттеглянето на иска от страна на ищеца, което стои най-близко до правото на взыскателя да прекрати висящото изпълнително производство на основание чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК, е по-ограничено по обхват.

Съгласно чл. 232 ГПК ищецът може да оттегли исковата си молба без съгласието на ответника единствено до приключване на първото заседание по делото пред първата инстанция. След този момент волеизявлението на ищеца, че оттегля искането си за защита, не е достатъчно условие за прекратяване на делото, а вече е необходимо и волеизявление на ответника в този смисъл. Тази уредба съответства на естеството и целите на исковия процес, тъй като ответникът също може да има интерес от постановяване на решение, касаещо спорното право. Длъжникът няма възможност да се противопостави на волята на взыскателя да прекрати висящото производство по индивидуално принудително изпълнение, а и няма логика да има такава. За разлика от ответника длъжникът не може да има интерес от продължаване на производството. Както правилно е отбелязано в ТРОСГТК № 2/2013, ищецът няма нужда да поддържа висящността на исковия процес, но трябва да поддържа със свои действия висящността на изпълнителния процес, като внася съответните такси и разноски за извършването на изпълнителните действия, изграждащи посочения от него изпълнителен способ (извършване на опис и оценка, предаване на описаното имущество на пазач, отваряне на помещения и изнасяне на вещите на длъжника и др.).

При бездействие на взыскателя ще настъпи прекратяване на висящото изпълнително дело. Бездействието на ищеца обаче, когато съдът е надлежно сезиран с допустима искова молба, не се отразява

на развитието на образувания процес. В изпълнение на принципа за служебното начало сезираният съд е длъжен служебно да предприема необходимите процесуални действия по движението и разглеждането на делото до постановяването и обявяването на съдебното решение³². Всеки допустим исков процес завършва с решение, което признава или отрича вземането. Съдебният изпълнител обаче нито е овластен, нито има задължение със свои действия служебно да движи изпълнителното производство до неговото приключване. Съдебният изпълнител е длъжен да проведе изпълнението единствено когато е надлежно сезиран със съответно искане от страна на вискателя или съответно е оправомощен за това по реда на чл. 18 ЗЧСИ, когато говорим за частен съдебен изпълнител. До голяма степен съдебният изпълнител е изпълнител на волята на вискателя при спазване на императивните правни норми за процесуална законосъобразност на съответните действия. Различни са правните последици от прекратяването на един исков процес и изпълнителен такъв, въпреки че и при двете производства това представлява отклонение от нормалното им протичане.

Прекратяването на исковия процес, независимо дали се дължи на изначална или последваща липса на условие за неговата допустимост (наличие или липса на отрицателна или положителна процесуална предпоставка), или десезиране на съда (отказ или оттегляне на иска), с изключение на одобряването на съдебна спогодба, има за последица неразрешаването на правен спор. Тоест спорното правоотношение между страните ще остане спорно, няма да е налице съдебен акт, който със сила на пресъдено нещо да установява действителното правно положение и задължава страните да се съобразяват с него. Поради това, че ищецът не е упражнил надлежно правото си на иск, не е имал такова право или е десезирал съда със своето искане, образуваното исково производство няма да получи естествения си завършек. Ищецът няма да получи търсената защита, защото няма да се е развило докрай производство, чрез което единствено може да се установи, че той е носител на претендираното право и че същото се нуждае от защитата, която исковият процес предлага. Нормално е в тази хипотеза извършените процесуални действия от страните да се обезсилват с обратна сила, тъй

³² Стамболиев, О. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 87.

като ищецът не е съумял да поиска от съда защита по предвидения в закона ред, нямал е изобщо право на това (например при отвод за пресъдено нещо) или е преустановил търсенето на защита чрез отказ или оттегляне на иска. Съответно няма как ищецът да черпи благоприятните последици, които настъпват за него от предявяване на иск, в случая прекъсване и спиране на давностния срок за вземането, ако изобщо не е имал право на иск или е десезирал съда, включително и като не е отстранил своевременно евентуални нередовности на своята искова молба. Не може на ищеца да се признае, че е прекъснал давността за едно претендирано от него вземане, като е завел иск, ако впоследствие е оттеглил същия. Това е така, тъй като самото право е спорно, а до приключването на исковия процес с влязло в сила решение неговото съществуване, принадлежност и евентуално изискуемост не могат да бъдат приемани за даденост, т.е. да се считат за установени. Поради това, когато исковият процес бъде прекратен без значение от фазата, в която се е намирал, извършените процесуални действия се обезсилват с обратна сила³³.

По по-различен начин обаче стоят нещата при изпълнителния процес. Изпълнителното производство по ГПК по правило цели да замести липсващото съдебно решение от страна на длъжника по едно притезание за неговото удовлетворяване. Независимо от широкото приложение на т.нар. „заповеди за незабавно изпълнение“ и голям брой невлезли в сила решения и актове, които подлежат на принудително изпълнение, изпълнителното производство влиза в действие най-често, за да даде защита на установени със сила на пресъдено нещо субективни притезателни права. При актовете, които подлежат на предварително изпълнение, разглежданият тук въпрос не стои, тъй като ако впоследствие те бъдат потвърдени, ще влязат в сила и за тях ще важи всичко изложено, а ако бъдат отменени, тогава ще сме изправени пред материално незаконосъобразно принудително изпълнение, което е съвсем различно от коментирания въпрос. Тоест при иницирирането на изпълнително производство по ГПК страните са изправени пред приключил с влязъл в сила съдебен акт правен спор, който е установил действителното правно положение между тях и е предписал дължимото от

³³ Мингова, А. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 483.

тях поведение. Вземането на взискателя е установено по непрекъснат начин и отгук насетне длъжникът трябва или да престоира, или да търпи насоченото срещу него принудително изпълнение. За взискателя пък се поражда правомощието да потърси съдействието на избран от него съдебен изпълнител, който чрез средствата за принуда по ГПК да му осигури липсващото доброволно изпълнение, като съответно е длъжен да извършва необходимите действия за успешното му провеждане (да изисква действия и да внася дължимите такси).

Каква степен на активност взискателят ще прояви зависи както от него и неговите възможности, така и от наличното у длъжника имущество. Напълно възможна, а и често срещана е ситуация, в която взискателят полага изискуемата от него грижа, за да удовлетвори своето право, но поради липса на секвестрируемо имущество у длъжника провежданото години наред принудително изпълнение не води до желанния резултат. В един момент е възможно да се окаже, че взискателят е направил разноски, които съобразно правилото на чл. 73а от действащия ГПК³⁴ се явяват достигнали подлежащия на възстановяване предел. Мислима е хипотезата, в която взискателят е изпаднал във временно финансово затрудне-

³⁴ **Чл. 73а.** (Нов – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) (1) Сборът от всички такси по изпълнението за сметка на длъжника в едно изпълнително производство не може да надвишава за задължения в размер:

1. до 10 на сто от минималната работна заплата – 30 на сто от минималната работна заплата;
2. от 10 до 20 на сто от минималната работна заплата – 40 на сто от минималната работна заплата;
3. от 20 до 50 на сто от минималната работна заплата – 50 на сто от минималната работна заплата;
4. от 50 на сто до една минимална работна заплата – 70 на сто от минималната работна заплата;
5. от една до две минимални работни заплати – 80 на сто от минималната работна заплата;
6. от две до три минимални работни заплати – 90 на сто от минималната работна заплата.

(2) В общия сбор на таксите по изпълнението не се включват таксите във връзка с администриране на жалби срещу действия на съдебния изпълнител, както и за уведомяване на присъединени взискатели и за присъединяването им.

(3) В случаите, когато е достигнат общият сбор на таксите по ал. 1 и взискателят поиска нови изпълнителни действия, таксите за тях са за негова сметка и не се дължат от длъжника.

ние, поради което е в невъзможност да продължава да субсидира висящото принудително изпълнение, или поради някаква друга обективна или субективна причина след известни опити временно е преустановил активни действия за събиране на дължимото. Въпреки това неговото вземане е безспорно установено със съответния правораздавателен акт.

Липсва, в този ред на мисли, основание за еднаквото третиране на последиците от прекратяването на висящия исков процес и висящия изпълнителен процес поради настъпила перемпция. Според мен трябва да се преосмисли концепцията за обезсилване на извършените изпълнителни действия с обратна сила при хипотезата на чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК.

Предписаното от вискателя задължение на съдебния изпълнител да вдигане наложените запори и възбрани не означава непременно отмяната им с обратна сила. За такава не се говори изрично в процесуалния закон, а вдигането им е съвсем естествена последица от прекратяване на висящото производство. Наличието на висящ процес е именно предпоставка за налагане на запор и възбрана, съответно при липсата на такъв, те следва да бъдат вдигнати, тъй като няма законова опора, която да обуславя наличието им. По мое мнение като цяло липсва основание да се придава обратно действие на отмяната на наложените запори и възбрани в изпълнителния процес при преобладаващата част от хипотезите на чл. 433, ал. 1 ГПК. При редица от основанията, довели до прекратяване на изпълнителното производство, няма причина извършените действия да се считат отпаднали с обратно действие. С оглед на гореизложеното, правилно е според мен застъпеното в ТРОСГТК № 2/2013 становище, че се запазва значението на извършените до прекратяване на изпълнителното дело действия по отношение на прекъсване на давността за вземането. Този подход ми се струва най-правилен с оглед на принципа за равнопоставеност на страните, като се постига баланс между правата на длъжника и тези на вискателя. Същевременно с него се избягва прекомерното санкциониране на правоимащата страна, на която изпълнителният процес е призван да предостави закрила.

2.2. Какъв е порокът на действията, извършени по перемиран изпълнителен процес?

В доктрината и съдебната практика не се отговаряше еднозначно за вида на порока, от който страдат извършените по прекратено *ex lege* дело изпълнителни действия. В съвременната литература се поддържа, че извършени действия по прекратено дело са недопустими и ще бъдат отменени при тяхното обжалване³⁵. Аналогично е становището и в по-старата литература. Така проф. Живко Сталев окачествява извършените по изпълнителното дело действия след настъпване на перемпцията като унищожаеми, като уточнява, че същите подлежат на обжалване³⁶. В съдебната практика различните състави се обединяваха около тезата, че извършените след настъпване на перемпцията по изпълнителното дело действия не пораждаат желаните от вискателя правни последици. Липсваше обаче единодушие по отношение на вида на порока им. В част от съдебните решения такива действия бяха характеризирани като нищожни³⁷. В други съдебни актове се използваше родовият термин недействителност, без да се уточнява дали се има предвид нищожност или унищожаемост на тези действия³⁸. Трети съдебни състави назовават извършените след прекратяване на производството действия като недопустими³⁹. Окачествяването на извършените по прекратено дело действия като недопустими крие доста рискове, тъй като недопустимостта като порок на съдебните актове има различен генезис и правни последици от вложения в цитираната литература и съдебни решения смисъл. Използването на термина недопустими безсъмнено ще доведе до асоциация между тези изпълнителни действия и недопустимостта като порок

³⁵ Попова, В. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 1078.

³⁶ Сталев, Ж. – В: Силяновски, Д., Ж. Сталев. Граждански процес. Том II. Изпълнително производство, обезпечително производство, особени искиви производства, охранителни производства, държавен арбитраж. С., Наука и изкуство (Stalev, Zh. – V: Silyanovski, D., Zh. Stalev. Grazhdanski protses. Tom II. Izpalnitelno proizvodstvo, obezpechitelno proizvodstvo, osobeni iskovi proizvodstva, ohranitelni proizvodstva, darzhaven arbitrazh. S., Nauka i izkustvo), 1956, с. 91.

³⁷ Р. № 417106 от 29.05.2018 по гр. д. № 72778/2015 на СРС; р. № 3653 от 23.10.2017 по гр. д. № 4991/2017, XVI с-в, РС – Пловдив.

³⁸ Р. № 5710 от 26.07.2019 г. по в. гр. д. № 8823 / 2019 г. на г.о., ч.ж. IV с-в, СГС.

³⁹ Р. № 10 от 16.02.2016 г. по гр. д. № 3231/2014, III г.о., ВКС; р. № 322 от 29.07.2014 г. по гр. д. № 496/2014 на ОС – Враца.

на процесуалните действия в исковия процес, респективно недопустимостта на постановените в него актове. Напълно различни помежду си са актовете на съдилищата в хода на исковия процес и актовете на съдебните изпълнители, с които извършват съответно изпълнителни действия. Въпреки това, ако се направи кратък паралел с исковия процес, ще се заключи, че терминът недопустимост не е удачен за разглежданите порочни изпълнителни действия. Съдебното решение ще е недопустимо, когато не са налице положителни процесуални предпоставки, съответно, когато са налице процесуални пречки, поради които процесът не може законосъобразно да достигне до своя естествен край. Типични случаи са решенията, постановени след десезиране на съда, т.е. при направено по-рано оттегляне или отказ от иск или при липса на искане за възобновяване на производство, спряно по взаимно съгласие на страните⁴⁰. Порокът на това решение се отстранява по пътя на инстанционния контрол от въззивния или касационния съд. Ако решението обаче е окончателно или не бъде обжалвано, тогава независимо от допуснатия порок то ще породи съответните правни последици. Ако се направи аналогия между исковия и изпълнителния процес относно недопустимостта на актовете, постановени от ръководните органи в тях, може да се заключи, че недопустимо действие в изпълнителния процес би било такова, което не е поискано от взыскателя, респективно частният съдебен изпълнител не е бил надлежно овластен да определя начина на изпълнение. В случая обаче не става въпрос за пълна липса на всяка процес, а за това, че съдебният изпълнител не е бил надлежно сезиран със съответното искане.

За разлика от недопустимото съдебно решение, което може да влезе в сила с всички произтичащи от това законови последици, то за извършените по прекратено изпълнително дело действия се приемаше, че същите не проявяват благоприятни правни последици за взыскателя. Приемаше се, че същите не прекъсват погасителната давност за вземането. Нещо повече, същите не се ползват със стабилитета на съдебните решения, съответно длъжникът може да се позове на тях в исково производство по отрицателен установителен иск или иск за обезщетение за вреди от незаконосъобразно из-

⁴⁰ Мингова, А. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 503.

пълнение. Унищожаемостта също е неподходяща категория, под която да бъдат подведени извършените по прекратено изпълнително производство изпълнителни действия. Този вид порок е характерен за правните сделки и е трудно приложим по отношение на актовете на съдебните изпълнители. Използването му води неминуемо до смесване на пороците на тези актове с предвидените в ЗЗД пороци, водещи до унищожаемост на сделките, въпреки че между тях няма нищо общо. Освен това, за разлика от унищожаемите действия, които могат да бъдат потвърдени от страната, която може да иска тяхното унищожаване, то подобна възможност за саниране на опорочените изпълнителни действия не съществува.

С оглед на гореизложеното най-удачно е да се говори за нищожност на процесуалните действия, извършени по едно прекратено по силата на закона действие. Това се извлича най-вече от това, че извършените след настъпила перемпция изпълнителни действия не пораждаат правни последици. Те са приравнени на правно нищо, което е именно характерно за актовете и сделките, носещи порока нищожност. Пропускът да се обжалва съответното действие не санира неговия порок, както става при недопустимите съдебни актове. Следва да се отбележи, че решенията на окръжните съдилища, действащи като контролно-отменителна инстанция по жалби срещу действия на съдебните изпълнители, не формират сила на пресъдено нещо. Същевременно на същите не се признава и правоустановяващо действие в други производства, в които се разглежда въпросът за законосъобразността на извършено действие по изпълнението⁴¹. Принципно няма пречка длъжникът, засегнат от изпълнително действие, извършено по прекратено дело, да се позове на незаконосъобразността или недействителността на тези действия в съответен друг процес, независимо дали е пропуснал срока за обжалване, или действието е било потвърдено от съответния окръжен съд, разгледал жалбата. Доколкото обаче става въпрос за извършени действия при пълната липса на образувано производство и пълна липса на правни последици от така извършените действия, смятам, че същите могат да се категоризират като нищожни.

⁴¹ ТРОСГТК № 7 от 31.07.2017 г. по тълк. д. № 7/2014 г. на ВКС.

2.3. Прекъсват ли течението на срока на погасителната давност извършените след перемпцията изпълнителни действия?

Очевидният отговор на поставения въпрос е отрицателен. Традиционно в българската юридическа теория се приема, че извършените след прекратяване на делото изпълнителни действия са невалидни въпреки използването на различна терминология. Щом като са невалидни, то те няма как да произведат и вторично целеното с тях действие, а именно прекъсване на погасителната давност. Повече от ясно е, че основната цел на всяко изпълнително действие е да доведе до удовлетворяване на вземането на вискателя, поради което и по-горе използвам думата вторичен по отношение на прекъсването на давността. Още в ранните научни издания след въвеждането на перемпцията с приемането на ГПК от 1952 г. (отм.) е утвърдено това логично разбиране. Така проф. Сталев застъпваше, че първата последица от прекратяването на изпълнителното производство е забраната да се пристъпва към каквито и да са следващи изпълнителни действия – недопустимостта да се продължава изпълнителният процес, като допълваше, че извършените след прекратяването изпълнителни действия са унищожавими⁴². Няма отстъпление от това разбиране и при съвременни автори⁴³. Същото се застъпваше и преобладаващо се застъпва в десетилетната практика на българските съдилища.

Гореизложеното аксиоматично разбиране беше разтърсено из основи от едно решение на ВКС, което практически зачеркна правните последици на института на перемпцията и приравни същата на „канцеларска грешка“⁴⁴. Върховните съдии многократно са обвинявани в „дописване на закона“. Няма да коментирам дали и доколко това е основателно.

В конкретния случай обаче считам, че е налице грубо и недопустимо изкривяване на нормите, регулиращи изпълнителното производство по ГПК. В цитираното решение се прие, че независимо от настъпилата перемпция извършените след това действия са валидни, тъй като изпълнителният лист все още се намира при

⁴² Сталев, Ж. – В: Силяновски, Д., Ж. Сталев, Цит. съч., с. 90 – 91.

⁴³ Попова, В. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 1078.

⁴⁴ Р. № 37/24.02.2021 по гр. д. № 1747/2020, IV г.о., ВКС.

съдебния изпълнител, който е длъжен да му се подчини⁴⁵. Прие се, че съдебният изпълнител е длъжен служебно да си образува ново изпълнително дело въз основа на първата молба за извършване на действие след перемиране на делото, а ако не стори това, то е на лице канцеларска грешка, която е основание за дисциплинарно нарушение на съдебния изпълнител. Такова разбиране е в очевиден противовес с начина, по който законодателят е уредил започването на изпълнителното производство, а също така и на основни принципи в гражданския процес.

По този начин решаващият състав на ВКС е въвел засилено служебно начало в изпълнителното производство, каквото законодателно не е уредено в действащия ГПК. Същевременно даденото в съдебния акт разрешение не държи сметка за усложненията, които то внася. Независимо че част от тях са с правно-технически характер, същите не бива да се пренебрегват при изследване на въпроса, доколкото засягат в значителен обем правните сфери на различните участници в процеса. Предложеното тълкувание пряко засяга принципа за законност в гражданския процес, който е основен не само за този клон на правото, а и за всички останали клонове и отрасли на правото.

⁴⁵ Пак там. Общото между двата правни института е, че едни и същи факти могат да имат значение както за перемпцията, така и за давността. Това обаче са различни правни институти с различни правни последици: давността изключва принудителното изпълнение (но пред съдебния изпълнител длъжникът не може да се позове на нея и съдебният изпълнител не може да я зачете), а перемпцията не го изключва – обратно, тя предполага неудовлетворена нужда от принудително изпълнение, но въпреки това съдебният изпълнител е длъжен да я зачете. Когато по изпълнителното дело е направено искане за нов способ, след като перемпцията е настъпила, съдебният изпълнител не може да откаже да изпълни искания нов способ – той дължи подчинение на представения и намиращ се все още у него изпълнителен лист. Единствената правна последица от настъпилата вече перемпция е, че съдебният изпълнител следва да образува новото искане в ново – отделно изпълнително дело, тъй като старото е прекратено по право. Новото искане на свой ред прекъсва давността независимо от това дали съдебният изпълнител го е образувал в ново дело или не е образувал ново дело; във всички случаи той е длъжен да приложи искания изпълнителен способ. Необразуването на ново изпълнително дело с нищо не вреди на кредитора, нито ползва или вреди на длъжника. То може да бъде квалифицирано като дисциплинарно нарушение на съдебния изпълнител само доколкото не е събрана дължимата авансова такса за образуване на отделното дело и с това са нарушени канцеларските правила по воденото на изпълнителните дела.

2.2.1. Противоречие с регламентацията на започването на изпълнителния процес

На първо място, ще обърна внимание на противоречието на приетото разрешение с регламентацията на образуването на изпълнителното производство. Същото е уредено в чл. 426 ГПК, в която норма е предвидено, че към изпълнение се пристъпва по писмена молба на вискателя. Новелата да е лаконична и на пръв поглед да предвижда като задължителен реквизит единствено вискателят да посочи начина на изпълнение и да приложи изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение. Същата обаче следва да се тълкува през призмата на принципа за диспозитивното начало и в съответствие с общите правила на Гражданския процесуален кодекс. Подаването на молба за образуване на изпълнително дело до съответен съдебен изпълнител представлява процесуално подготвително действие, което слага началото на изпълнителното производство⁴⁶.

Като всяко друго процесуално действие и подаването на молбата за образуване следва да отговаря на предписани от закона критерии, за да бъде тя редовна и допустима. Същата трябва да е изготвена на български език в изпълнение на разпоредбата на чл. 4 ГПК. На основание чл. 100 ГПК молбата следва да е писмена, доколкото в изпълнителното производство не се провеждат заседания. Същото се извлича и от вменените на вискателя задължения да представи заедно с молбата подлежащ на изпълнение акт и да посочи начина на изпълнение. Щом молбата за пристъпване към изпълнение трябва да е писмена и както вече се изясни, същата е процесуално действие на вискателя, то редовността на това писмено процесуално действие следва да се извърши при съблюдаване изискването на чл. 102 ГПК, както е посочил и цитираният автор.

Следователно молбата за започване на изпълнителен процес следва да съдържа освен посочения способ за изпълнение, също така и 1) посочване на съдебния изпълнител, до който се адресира, 2) името и адреса на страната, която прави изявлението, съответно името и адреса на представителя, чрез който се извършва изявлението; 3) в какво се състои изявлението; 4) подпис. Логично и наложително е молбата да съдържа също така и данни, позволяващи идентифицирането на длъжника като имена и адрес. От особено

⁴⁶ Градинарова, Т. Цит. съч., 142 – 144.

значение е да се има предвид, че молбата трябва да съдържа искане (петитум), от което да става ясно с какво е сезиран съдебният изпълнител. Основополагащ принцип в гражданския процес е именно този за диспозитивното начало. Спазването му предполага, че образуването на изпълнителния процес може да стане само по искане на правоимащата страна – вискателя. Той е този, който определя търсената от него защита, и той е този, който следва да изрази своята воля за образуване на изпълнително дело при избран от него съдебен изпълнител.

Законодателят изрично е вменил на съдебния изпълнител задължението служебно да следи за редовността на молбата за образуване, с която е сезиран. Съответно, ако същата не отговаря на изредените по-горе условия за редовност, то съгласно чл. 426, ал. 3 ГПК, който препраща към чл. 129, ал. 2 ГПК (б. ред. – правилата за проверка на редовността на исковата молба), съдебният изпълнител е длъжен да я остави без движение и да даде указания на вискателя за поправяне на допуснатите нередовности. Аналогично на проверката на исковата молба при отстраняване на пропуските в указания срок молбата ще се счита редовна от датата на първоначалното ѝ депозиране, а при бездействие от страна на вискателя същата ще се върне, а образуваното дело ще бъде прекратено. Още повече че органът по принудително изпълнение е задължен да следи служебно за редовността на извършените пред него процесуални действия. Подадена по прекратено изпълнително дело молба за предприемане на изпълнителни действия няма как да има като приложение към себе си изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение. Това, че въпросният изпълнителен лист или друг акт се намира по това изпълнително дело, не го прави приложение на молбата. Съответно тази молба ще се явява нередовна, тъй като към нея липсва задължителното приложение, предписано от чл. 426, ал. 1 ГПК. Съдебният изпълнител няма правомощие служебно и самостоятелно да извади изпълнителния лист от кориците на делото и да го прикрепи към молбата, като образува ново дело. Подобна или дори близка до нея постановка в нашето позитивно право не съществува. Изпълнителният лист може да бъде предаден на вискателя единствено по изрична молба на последния, и то, когато делото бъде прекратено. Това става в нарочна процедура, за която се съставя съответен двустранен протокол. Уредбата на тази процедура е анало-

гична съответно в чл. 137, ал. 1 от Правилника за администрацията в районните, окръжните, административните, военните и апелативните съдилища и чл. 13 от Наредба № 4 от 6 февруари 2006 г. за служебния архив на частните съдебни изпълнители. Недопустимо е със съдебно решение да се вменяват нови правомощия и задължения на съдебните изпълнители. Задължението на съдебните изпълнители да следят за редовността на процесуалните действия произтича както от принципа за служебното начало, въведен в чл. 7 ГПК, така и правилото на чл. 101 ГПК. Двете норми неслучайно са систематично поставени от законодателя в общата част на ГПК. Това е направено именно с цел осигуряване на тяхното приложение във всяко едно от производствата, уредени в кодекса. Като орган, пред който се развива съответното изпълнително производство, съдебният изпълнител е длъжен да констатира настъпването на някое от основанията за прекратяване на изпълнителния процес и да издаде прекратително постановление. Наличието на висящо дело е абсолютно условие за валидността на извършените процесуални действия.

Друг проблем, за който предложено от решаващия състав на ВКС разрешение не държи сметка, е, че във времето от първоначалното образуване на изпълнително дело до неговото прекратяване и подаване на молба за извършване на изпълнителни действия по вече прекратеното дело е напълно възможно да са настъпили промени в правно релевантни фактически обстоятелства. Такъв значителен проблем може да се разкрие при съобразяване на местната компетентност на съдебния изпълнител, пред когото е било образувано първоначалното дело. В тази връзка следва да се отчете, че уредбата на местната компетентност по изпълнителни дела претърпя значителни изменения със Закона за изменение и допълнение на ГПК, приет на 18.10.2017 г. и обнародван в Държавен вестник (бр. 86/2017 г.).⁴⁷ С измененията се запазиха голяма

⁴⁷ Редакция към ДВ, бр. 59 от 20.07.2007 г.: Местна компетентност. Чл. 427. (1) Молбата за изпълнение се подава до съдебния изпълнител, в чийто район се намират:

1. движимите или недвижимите вещи, върху които е насочено изпълнението;
2. постоянният адрес или седалището на третото задължено лице, когато изпълнението е насочено върху вземания на длъжника към него;
3. местоизпълнението на задълженията за действие или бездействие, когато се иска изпълнение на такива задължения;
4. постоянният или настоящият адрес на вискателя или длъжника – по избор на вискателя по вземане за издръжка.

част от условията за възникване на местна компетентност на съдебен изпълнител със съответен район на действие. Такива са възможностите за образуване на изпълнително дело по местонахож-

(2) Вискателят може да поиска от съдебния изпълнител по своя постоянен адрес налагане на запор или възбрана върху вещи и вземания на длъжника, независимо че по правилата на ал. 1 изпълнителните действия подлежат на извършване от друг съдебен изпълнител. След налагане на запора или възбраната съдебният изпълнител препраща изпълнителното дело на надлежния съдебен изпълнител, който да извърши опис и продан на вещите.

(3) Когато изпълнението е насочено към парични вземания на длъжника от трето задължено лице с постоянен адрес или седалище в друг съдебен район, изпълнителното дело не се препраща.

Редакция към ДВ, бр. 86 от 27.10.2017 г.: Местна компетентност. Чл. 427. (Изм. – ДВ, бр. 86 от 2017 г.) (1) Молбата за изпълнение се подава до съдебния изпълнител, в чийто район се намират:

1. недвижимите имоти, върху които е насочено изпълнението;
2. движимите вещи, когато следва да се извърши тяхното предаване от длъжника;
3. постоянният или настоящият адрес на вискателя или длъжника – по избор на вискателя, по вземане за издръжка, възнаграждение и обезщетение за работа или обезщетение за вреди от непозволено увреждане;
4. местоизпълнението на задълженията за действие или бездействие, когато се иска изпълнение на такива задължения;
5. постоянният или настоящият адрес, или седалището на длъжника;
6. имуществото на длъжника, върху което е насочено изпълнението, когато той няма постоянен адрес или седалище на територията на Република България.

(2) След образуване на изпълнителното дело по правилата на ал. 1 вискателят може да поиска от съдебния изпълнител налагане на запор или възбрана върху вещи на длъжника, намиращи се в района на друг съдебен изпълнител. След налагане на запора или възбраната съдебният изпълнител препраща изпълнителното дело на надлежния съдебен изпълнител, който да извърши опис и продан на вещите, намиращи се в неговия район.

(3) В случаите по ал. 2, когато изпълнението е насочено към парични вземания на длъжника от трето задължено лице с постоянен адрес или седалище в друг съдебен район, изпълнителното дело не се препраща.

(4) Настъпилите след подаването на молбата за изпълнение промени в обстоятелствата по ал. 1, т. 5, обуславящи местната компетентност, не са основание за препращане на делото.

(5) По искане на вискателя изпълнителното производство може да бъде продължено от друг съдебен изпълнител в същия район на действие. В този случай извършените действия запазват силата си. Ако поискано изпълнително действие не е извършено, внесените авансово такси се изплащат на съдебния изпълнител, на когото е препратено делото. За изпратеното изпълнително дело се уведомяват длъжникът и третото задължено лице. Разноските, свързани с препращането на делото, остават в тежест на вискателя.

дение на недвижимия имот или движимите вещи, върху които е насочено изпълнението, както и по местоизпълнението на задължение за действие или бездействие. Значителна промяна имаше обаче при останалите основания за възникване на местна компетентност. Така отпадна текстът, задължаващ вискателя да образува дело по постоянния адрес или седалището на третото задължено лице, когато изпълнението е насочено върху вземания на длъжника към него, респективно да поиска прехвърляне на делото при съдебен изпълнител от този район при последващ избор на този начин на изпълнение.

Най-същественото изменение обаче беше премахването на общата възможност вискателят да сезира съдебен изпълнител, намиращ се в района по своя постоянен адрес, респективно седалище, който да наложи възбрани и запори, след което да изпрати делото на друг съдебен изпълнител. Тази възможност заедно с предвидената подсъдност по адреса на третото задължено лице водеха до огромна концентрация на изпълнителни дела в района на Софийски градски съд по простата причина, че най-често срещаните кредитори (банки, небанкови финансови институции, телекомуникационни оператори и т.н.) са със седалища на територията на гр. София, а там са и най-честите трети задължени лица, именно банките, в които се намират и паричните средства на длъжниците. При съблюдаване на действащата редакция на чл. 427 ГПК огромна част от тези изпълнителни дела следва да бъдат образувани на територията на други съдебни райони. Докато делото е висящо, този въпрос не стои на дневен ред, доколкото не се налага извършването на изпълнителни действия извън района на сезирания съдебен изпълнител. Съдебният изпълнител е длъжен да следи служебно за наличието на местна компетентност, когато е сезиран с искане за образуване на изпълнително дело или за прилагане на съответен изпълнителен способ⁴⁸.

Липсата на местна компетентност води като последица незаконосъобразност на предприетите изпълнителни действия и е основание за ангажиране на дисциплинарната отговорност на съответния съдебен изпълнител. Ако се приеме разрешението, дадено в коментирания съдебен акт, следва да се постави въпросът какво

⁴⁸ Р. № 333 от 02.03.2016 по гр. д. № 4353/2015 III г.о., ВКС.

следва да направи съдебният изпълнител, когато е сезиран с искане за извършване на изпълнително действие по едно прекратено дело, когато не е местнокомпетентен. Това е съвсем възможна хипотеза по няколко причини, които ще посоча, без да претендирам за изчерпателност. Възможно е длъжникът физическо лице да е променил адресната си регистрация, респективно длъжникът – юридическо лице или едноличен търговец, да е променил седалището си, като новото такова се намира в друг съдебен район. Все така възможно е изпълнителното дело да е образувано пред съдебен изпълнител, който е разполагал с местна компетентност при редакцията на чл. 427 ГПК преди измененията от 2017 г., но същата да не съществува след ЗИДГПК.

С вече цитираните изменения в изпълнителния процес с по-ограничен обхват се въведе съществуващото в исковия процес правило за стабилизиране на подсъдността. В ал. 4 на чл. 427 ГПК се регламентира, че промяната на постоянния, настоящия адрес или седалището на длъжника не е основание за препращане на делото при друг съдебен изпълнител. Това обаче също не решава проблема в разглежданата хипотеза, тъй като няма да сме изправени пред висящо дело, а пред образуване на ново такова. Това на свой ред ще изисква нова проверка на местната компетентност. Липсата или наличието на компетентност, както беше уточнено, следва да се прецени към датата, на която съдебният изпълнител е сезиран с молба за образуване или извършване на действие. Ако съдебният изпълнител не разполага с такава, той е длъжен да откаже да образува изпълнително дело, а ако изначалната липса се установи при извършване на справка след образуването на делото, то съдебният изпълнител е длъжен незабавно да прекрати производството.

Нещо повече, за разлика от предвидената в чл. 118, ал. 2 ГПК хипотеза, в исковия процес не съществува възможност за съдебния изпълнител служебно да препрати делото на друг, който е компетентен по правилата на чл. 427 ГПК. Това е съвсем естествено, защото докато съдилищата са единна система от държавни органи, осъществяващи правосъдие, то съвсем различно стоят нещата относно органите, оправомощени да проведат принудителното изпълнение по ГПК. При органите по принудително изпълнение имаме диференциация, която беше въведена с приемането на Закона за частните съдебни изпълнители през 2005 г.

Към момента принудителното изпълнение по ГПК се осъществява паралелно от частни и държавни съдебни изпълнители, които са независими едни от други. Единствено вискателят е този, който може да избере дали да потърси защита за своето неудовлетворено притезание от частен или държавен съдебен изпълнител. Когато вискателят избира да възложи изпълнението на частен съдебен изпълнител, какъвто е преобладаващият случай, отново единствено той е този, който решава кой точно от действащите на територията на съответния окръжен съд да сезира. Тази засилена проява на диспозитивното начало при избора на съдебен изпълнител беше допълнително укрепена с горещитирания ЗИДГПК, с който се създаде нова ал. 5 на чл. 427 ГПК, предвиждаща възможност за вискателя да мести вече образуваното изпълнително дело от един съдебен изпълнител на друг в рамките на същия район на действие. Следователно и наличието на местна компетентност на съответния съдебен изпълнител е абсолютна предпоставка за надлежното му сезиране и законосъобразното протичане на изпълнителното производство.

Изложеното дотук не изчерпва проблемите в наложената с разглежданото съдебно решение практика на съдилищата. Вменяването на несъществуващо задължение на съдебния изпълнител да образува служебно ново изпълнително дело, без да се държи сметка за позитивното законодателство и изискванията за редовност и допустимост на процесуалните действия, противоречи на принципа за законност, прогласен изрично в чл. 4, ал. 1 от Конституцията и чл. 5 ГПК.

Даденото разрешение води до прекалено опростяване на относимата регламентация на изпълнителното производство, от което се намаляват правната сигурност и равнопоставеността на страните в процеса. Принципът на законност изисква еднакво прилагане на процесуалния и материалния закон. Необходим е известен юридически формализъм, който служи като гаранция срещу процесуален произвол и защитава процесуалните права на страните⁴⁹. Допълнително смятам, че е лишено от всякаква разумна логика разбирането, че законодателят би въвел основание за прекратяване на производство в процесуалния закон, ако същото не предпола-

⁴⁹ Стамболиев, О. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 81.

гаше идентични правни последици с останалите основания за прекратяване. Институтът на перемпцията не е нито систематично, нито по някакъв начин смислово отделен от останалите хипотези, при които се прекратява изпълнителното дело. Ето защо няма и причина да се тълкува по такъв безобразен начин, че прекратяването на изпълнителното производство на това основание не влече след себе си никакви правни последици, освен евентуална дисциплинарна отговорност за съответния съдебен изпълнител. В противен случай подобен законов текст би следвало да се намира не в разпоредбите на ГПК, регламентиращи прекратяването на изпълнителния процес, а в ЗЧСИ или Наредба № 4 от 6 февруари 2006 г. за служебния архив на частните съдебни изпълнители. Напротив, наличието на това основание за прекратяване на висящо изпълнително производство в последните два граждански процесуални кодекса категорично свидетелства, че законодателят цели да придаде именно типичните за гражданския процес последици от прекратяването на едно висящо дело.

В светлината на изложеното по-горе не може да се сподели застъпеното в коментирания съдебен акт разбиране, че щом при съдебния изпълнител се намира изпълнителният лист, респективно подлежащият на изпълнение акт, то той е длъжен служебно да образува ново дело и да приложи поискания способ. Законодателят изрично е преценил, че следва да въведе процесуално задължение за вискателя да поддържа със своите действия изпълнителния процес, като е въвел и санкция за неговото бездействие. Тази санкция далеч не е толкова строга, колкото изтичането на давността за съответното вземане, така че на нея може да се погледне и като на такава с дисциплиниращ и приканващ ефект.

В случай че вискателят и съответният съдебен изпълнител своевременно установят настъпилата перемпция, то това ще служи като мярка, която да припомни на вискателя, че от неговата активност зависи крайното му удовлетворяване и осуетяването на изтичането на давностния срок, който е значително по-дълъг. Съдебната практика следва бързо да отхвърли наложилото се разбиране за института на перемпцията като „канцеларска грешка“ и да се върне към правилното прилагане на закона.

Преди появата на критикуваното дотук съдебно решение, оставило съществена негативна следа, в правната доктрина и юриспру-

денцията бе категорично утвърдено друго разбиране. Безпротиворечиво се приемаше, че прекратяването на изпълнителното производство има за последица непротивопоставимост спрямо длъжника на следващи изпълнителни действия⁵⁰. Същите се явяват лишени от правно основание, доколкото не е налице висящо изпълнително производство, а следователно и надлежно сезиран защитен орган. Съответно тези действия не могат да породят ефект на прекъсване на погасителната давност за вземането, доколкото практически не представляват действия по принудително изпълнение поради своята невалидност. Следва да се има предвид обаче, че ако в резултат на тези действия вискателят е получил пълно или частично удовлетворяване на своето вземане, той няма да дължи връщане на полученото, стига осребряването на имуществото да е настъпило преди изтичането на погасителната давност за вземането. В този случай, независимо че сумите са събрани вследствие на незаконосъобразно принудително изпълнение, вискателят ще е получил дължимото му на валидно правно основание, тъй като вземането му все още съществува и не е погасено. Съответно няма да сме изправени пред настъпило неоснователно обогатяване. Няма да е налице и обедняване при длъжника, доколкото пасивът му ще е намалял с намаляването на задължението му към вискателя.

Не така стои въпросът обаче относно начислените и събрани суми за такси по изпълнението. Дължимостта на такса за изпълнителни действия, независимо дали към частен или държавен съдебен изпълнител, се основава на наличието на висящ изпълнителен процес. Когато такъв няма, няма и законово основание за изискване на такси. Няма причина длъжникът да понася отговорността за заплащане на такси за недействителни действия на съдебния изпълнител. Не е справедливо същите да бъдат възлагани и в тежест на вискателя. Това е така, доколкото съдебният изпълнител е длъжен да следи за законосъобразното протичане на изпълнителния процес, респективно да не извършва действия по прекратен такъв. Ето защо таксите за извършени изпълнителни действия след прекратяване на изпълнителното производство следва да останат за

⁵⁰ Р. № 42 от 26.02.2016 по гр. д. № 1812/2015/IV г.о., ВКС; р. № 417106 от 29.05.2018 по гр. д. № 72778/2015, СРС.

сметка на съответния частен съдебен изпълнител, респективно за сметка на бюджета на съответния районен съд. В подкрепа на това е налице и съдебна практика⁵¹.

Общото събрание на гражданска и търговска колегия на ВКС обаче, неправилно за мен, избра да подкрепи виждането, че настъпването на перемпцията не се отразява на валидността на поисканите и извършени по делото последващи действия. С ТРОСГТК № 2/2023 г. от 04.07.2024 г. се даде задължително тълкуване, че извършените по перемирано изпълнително дело изпълнителни действия водят до прекъсване на погасителната давност. От мотивите на тълкувателния акт се вижда, че не са взети предвид изложените по-горе аргументи в подкрепа на обратната теза.

2.4. Отделно ли тече срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК при солидарни длъжници?

Същността на поставения въпрос се корени в това дали когато вискателят е поискал извършване на изпълнителни действия срещу само един от солидарните длъжници, респективно частният съдебен изпълнител при възлагане по реда на чл. 18 ЗЧСИ е приел такива действия срещу един от длъжниците, разглежданият процесуален преклузивен срок следва да се счита прекъснат по отношение на всички останали или не. Въпросът не е разглеждан обстойно от представителите на българската правна наука. Съвсем очаквано този въпрос създава проблеми в правораздаването, като различните съдебни състави дават различен отговор. В част от съдебните решения се застъпва позицията, че извършените или поискани изпълнителни действия срещу един от длъжниците прекъсват срока на перемпцията спрямо всички останали⁵². Позицията е аргументирана с това, че плащането на един от длъжниците ще доведе до подобряване на ситуацията на всички останали, като се намали общото задължение, като същевременно няма да се налага извършването на разноси в по-голям размер, каквито предполага действието срещу повече лица. Обратно, в други съдебни решения

⁵¹ Р. № 57 от 28.01.2019 по в. гр. д. № 1103/2018 г., V с-в, ОС – Бургас.

⁵² Р. № 2237/28.12.2018 по в. гр. д. № 2790/2018 на ОС – Варна; р. № 1385 от 25.11.2019 по в. гр. д. № 1809/2019 на ОС – Варна; р. от 22.01.2018 по в. гр. д. № 290/2017 на ОС – Разград; р. № 144 от 13.04.2018 по в. гр. д. №103/2018 на ОС – Смолян.

се разяснява, че между вискателя и длъжниците възникват самостоятелни процесуални правоотношения, а предприетите действия срещу един от длъжниците не се отразяват на течащите срокове на перемпция и погасителна давност спрямо останалите⁵³.

В свое изследване⁵⁴ Димитър Иванов е изразил положително становище на поставения въпрос, като е приел, че извършените срещу един от солидарните длъжници изпълнителни действия прекъсват течението на срока по отношение на всички останали. Макар от посочения автор да са изложени валидни аргументи и да е разяснено, че така се избягва определено практическо затруднение, според мен правилно е обратното становище. С вече цитираното ново ТРОСГТК № 2/2023 г. от 04.07.2024 г. на ВКС се даде задължително тълкуване, според което:

„1. В случай на множество солидарни длъжници в изпълнителното производство, образувано срещу тях въз основа на един изпълнителен лист, изпълнителното производство не може да бъде прекратено на основание чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК само по отношение на тези от тях, срещу които не е поискано извършването на изпълнителни действия в продължение на две години, когато в същия период изпълнителни действия са предприемани срещу останалите длъжници. За настъпване на перемпцията трябва да е налице бездействие на вискателя по отношение на всеки от солидарните длъжници в производството.

2. При направено искане от първоначалния вискател за прекратяване на изпълнителното производство на основание чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК не е необходимо съгласието на присъединените вискатели. В този случай, когато по изпълнителното дело са се присъединили вискатели на основание чл. 456, ал. 1 ГПК с представен към молбата изпълнителен лист или пряко изпълнително основание, производството се прекратява само по отношение на първоначалния вискател. Ако присъединените вискатели са 21 с удостоверение по чл. 456, ал. 2 ГПК или по право, изпълнителното производство се прекратява изцяло.

⁵³ Р. № 48/14.07.2016 по търг. дело № 404/2015/П т.о., ВКС; р. № 83 от 11.04.2018 по гр. д. № 1667/2017/IV г.о., ВКС.

⁵⁴ **Иванов, Д.** Перемпцията в изпълнителното производство – проблеми и разрешения. – Общество и право (Ivanov, D. Peremptsiyata v izpalnitelnoto proizvodstvo – problemi i razreshenia. – Obshtestvo i pravo), 2020, № 1, 69 – 82.

За да се спре изпълнителното производство по искане на първоначалния взыскател на основание чл. 432, ал. 1, т. 2 ГПК, е необходимо съгласието само на взыскателите, които са се присъединили с представен изпълнителен лист или пряко изпълнително основание.

При реализиран изпълнителен способ и постъпили въз основа на него парични суми по сметката на съдебния изпълнител изпълнителното производство не може да се спре на основание чл. 432, ал. 1, т. 2 ГПК и може да се прекрати само по отношение на неправилния искането по чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК първоначален взыскател. При недостатъчност на постъпилите при изпълнението суми за удовлетворяване на всички присъединени взыскатели се извършва разпределение по чл. 460 ГПК, без да се включва вземането на първоначалния взыскател.

Необходимо е съгласието на всички съделители за спиране на изпълнителното производство на основание чл. 432, ал. 1, т. 2 ГПК или за прекратяването му на основание чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК, когато то е образувано за осребряване на изнесен по реда на чл. 348 ГПК на публична продан недвижим имот или движима вещ“.

Споделям някои от вижданията на върховните съдии, но други следва да търпят критика. Преклузивният срок по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК тече поотделно за всеки един от солидарните длъжници, като същият се прекъсва поотделно за всеки от тях, когато от страна на взыскателя е отправено искане за изпълнително действие, съответно когато е предприето такова. Това разбиране съответства в по-голяма степен с характера на възникващите процесуални правоотношения и характеристиките на съвременния изпълнителен процес⁵⁵. Солидарните длъжници в изпълнителния процес като процесуални фигури стоят най-близко до обикновените другари в исковия процес. Процесуалните действия или бездействия на един от тях не ползват останалите. Вярно е, че ако единият от солидарните длъжници изплати задължението или част от него, това ще доведе до изплащане или намаляване на общото задължение, но това са отношения, които касаят материалното правоотношение, а

⁵⁵ Градинарова, Т. – В: Градинарова и др. Актуални проблеми на гражданския изпълнителен процес, С., Труд и право (Gradinarova, T. – V: Gradinarova i dr., Aktualni problemi na grazhdanskia izpalnitelen protses. S., Trud i pravo), 2023, с. 220.

не процесуалното положение на страните в процеса. Независимо че задължението на солидарните длъжници е общо, кредиторът е този, който избира дали да търси изпълнение от всички или само от някои, респективно от един от длъжниците. Така както кредиторът ищец може да заведе иска си само срещу един от длъжниците, така и вискателят може да образува изпълнително дело само срещу един или няколко от длъжниците.

Законодателят не е поставил изискване спрямо вискателя да поиска образуване на изпълнителен процес срещу всички длъжници, посочени в изпълнителния лист. Макар да е житейски логично вискателят да търси изпълнение от всички свои длъжници, срещу които разполага с издаден изпълнителен лист, то това не е законов императив, а правна възможност. Затова и процесуалните правоотношения, които се развиват между вискателя и отделните длъжници, макар свързани помежду си, са самостоятелни по своята природа и се развиват отделно в рамките на един изпълнителен процес. Ситуацията е сходна с обикновеното другарство, което възниква в исковия процес. При насочен иск от кредитора ищец към солидарните длъжници ответници между кредитора и всеки от тях се създава самостоятелно процесуално правоотношение⁵⁶.

Възможно е спрямо един от тях процесът да завърши с осъдително решение, а спрямо друг да завърши със спогодба например. Няма пречка ищецът да оттегли иска си спрямо един от другарите, а срещу останалите делото да продължи. Все така възможно и допустимо е по нашето законодателство поради своето бездействие кредиторът да загуби възможността си да търси изпълнение от един или повече от своите длъжници, което да не води автоматично до отпадане на задължението на останалите. Такива са например случаите на изтичане на преклузивния срок по чл. 147 ЗЗД, в който поръчителят престава да бъде задължен спрямо кредитора, както и изтичането на погасителна давност спрямо само един от длъжниците⁵⁷. От изложеното дотук се установява, че както в материалното, така и в процесуалното право на Република България е възприето изискването за активност на кредитора спрямо всички

⁵⁶ Попова, В. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 369.

⁵⁷ Калайджиев, А. Облигационно право – обща част. С., Сиби (Kalaydzhev, A. Obligationno pravo – obshta chast. S., Sibi), 2013, с. 581.

негови длъжници. Като бездействието му спрямо един от тях е скрепено със съответната санкция – опасността да изгуби възможност за удовлетворяване на вземането си от този длъжник. Никъде в позитивното процесуално законодателство не е въведена регламентация, която да предполага отстъпване от това общо разбиране в хипотезата на всяка изпълнителен процес.

Аргументът, че тъй като се намалява общото задължение, срокът по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК се прекъсва спрямо всички, не може да надделе над липсата на законодателна уредба, която да повелява подобно разбиране. Същият аргумент би могъл да се изтъкне и спрямо института на погасителната давност, но както доктрината, така и съдебната практика са категорични в разбирането си, че действията спрямо един от длъжниците не водят до прекъсване на срока по отношение на останалите.

Следва да се изтъкне, че е напълно възможно прекратяването на изпълнителното производство спрямо не всички длъжници да стане и на някое от другите основания, предвидени в чл. 433 ГПК. На първо място, това може да стане по волята на взыскателя – чл. 433, ал. 1, т. 2 ГПК. Това основание за прекратяване е израз на засиленото диспозитивно начало в съвременния граждански процес и съдебният изпълнител няма право да откаже на взыскателя да прекрати частично делото по отношение на част от длъжниците, когато е сезиран с такова искане. Подобно частично прекратяване на производството може да настъпи и поради обезсилване на изпълнителния лист – чл. 433, ал. 1, т. 3 ГПК. Доколкото различните хипотези, при които може да бъде прекратено изпълнителното производство на това основание, не са предмет на настоящата студия, няма да се спирам подробно на тях. Въпреки това е напълно мислима ситуацията, в която разпореждането, с което се допуска незабавно изпълнение на заповед по чл. 417 – 418 ГПК само спрямо един от длъжниците или да бъде прието възражение по чл. 423 ГПК на един от длъжниците, защото не са били налице предпоставките на чл. 411, ал. 2, т. 4 и 5 ГПК. Частично прекратяване по отношение на не всички длъжници е възможно и на основание чл. 433, ал. 1, т. 4 ГПК. Така например е възможно само някои обикновени другари да подадат касационна жалба срещу решение, въз основа на което кредиторът се е снабдил с изпълнителен лист и е образувал изпълнително дело.

При уважаване на касационната жалба, отмяна на решението и отхвърляне на иска срещу тях, то съдебният изпълнител ще е длъжен да прекрати изпълнението срещу тези другари, но не и срещу необжалвания, срещу когото ще има влязло в сила решение. Напълно мислимо е също така изпълнителното производство да се прекрати срещу един от длъжниците на основание чл. 433, ал. 1, т. 5 ГПК, защото само този длъжник не разполага с никакво имущество. Предвид гореизложеното не виждам защо само по отношение на перемпцията да се счита, че прекратяване на делото срещу един или няколко длъжници е немислимо. Такова законодателно разрешение липсва. Въпреки това ОСГТК на ВКС за пореден път предложи по-различно приложение на едно от основанията за прекратяване, а именно перемпцията, без да има законова опора за това.

Коментариантът по-горе автор изтъква друг практически проблем, който се появява при прекратяване на изпълнителното производство поради настъпила перемпция спрямо само някои от всички длъжници. Това е именно фактът, че взыскателят разполага само с един изпълнителен лист, което ще затрудни изтеглянето му и образуването на нов изпълнителен процес срещу тези длъжници. Димитър Иванов правилно поставя въпроса дали в този случай следва да се прекрати цялото изпълнително дело, за да може да се вземе изпълнителният лист и да се образува наново срещу всички длъжници, включително и срещу тези, за които перемпцията не е била настъпила. Подобен сценарий действително е нежелан и би поставил взыскателя, който е изначално правоимащата страна, в твърде неизгодно положение. Това ще означава на основание чл. 79, ал. 1, т. 2 ГПК взыскателят да е принуден да понесе и разноските по изпълнението, без да има възможност да събере същите от длъжника или длъжниците, срещу които производството е било все още висящо. Това практическо затруднение обаче не е достатъчен аргумент да се преосмисли цялостното разбиране за възникване на отделни правоотношения между кредитора и длъжниците както по материалното право, така и в различните производства по ГПК.

Решение на този проблем може да се търси посредством други способности, на които ще се спра, без да претендирам за изчерпателност. На първо място, може да се използва предвидената в чл. 408, ал. 2 ГПК възможност за издаване на повече от един изпълнителни

листове. Разпоредбата гласи, че когато трябва да се предадат няколко отделни имота или когато решението е постановено в полза или срещу няколко лица, може да се издадат отделни изпълнителни листове, като се означа кои част от решението подлежи на изпълнение по всеки лист. Хипотезата, касаеща решение, издадено срещу няколко лица, традиционно се възприема като предвидена в закона възможност за издаване на повече от един изпълнителни листове срещу няколко лица, които отговарят разделно за едно общо задължение⁵⁸. Извежда се правилото, че за едно притезание се издава един изпълнителен лист. Не виждам пречка обаче в ситуация, в която е издаден първоначално един изпълнителен лист срещу няколко солидарни длъжници, а изпълнителното производство срещу някои от тях е прекратено, да се поиска издаването на втори изпълнителен лист, като се направи и съответното отбелязване по делото, че става въпрос за солидарна отговорност и че вече има издаден един изпълнителен лист. Има случаи в практиката, при които срещу солидарни длъжници се издават два отделни изпълнителни листа, именно като съдията, издаващ разпореждането, направи и отбелязване, че е издаден повече от един лист срещу солидарни длъжници⁵⁹.

Подобен подход всъщност се явява разумен и в случай че изпълнителното производство срещу един от длъжниците се прекрати на основание чл. 433, ал. 1, т. 5 ГПК. За да се избягват неясноти, е по-добре при запазване на института на перемпцията и на възможността за прекратяване на изпълнително дело поради липса на секвестрируемо имущество въпросът да бъде уреден *de lege ferenda*, като се предвиди възможността вискателят да се сдобие с втори изпълнителен лист срещу длъжника, срещу който делото е прекратено. За целта, освен молба за издаване на втори лист, следва да се предвиди вискателят да прилага и постановление на съдебния изпълнител за прекратяване на изпълнителното дело срещу съответния длъжник или съдебно решение, с което се отменя отказът на съдебен изпълнител да прекрати частично делото срещу този длъжник. Най-сетне с оглед на въвеждането на електронния изпълнителен лист пречките от чисто технически характер отпадат.

⁵⁸ Попова, В. – В: Сталев, Ж. и др. Цит. съч., с. 1033.

⁵⁹ Опр. № 591 от 10.09.2015 по гр. д. № 468/2015 на Апелативен съд – Варна.

Въпросът тук е по-скоро да се гарантира невъзможността за злоупотреба от страна на вискатели, които да образуват паралелни изпълнителни дела при отделни съдебни изпълнители. Законодателят правилно се е сетил изрично да забрани възможността за образуване на повторно дело, докато първото е висящо, с новата ал. 5 на чл. 426 ГПК. В светлината на коментирания по-горе проблем е добре все пак да се предвиди възможност за образуване на второ дело, съответно ново присъединяване на длъжника въз основа на същия изпълнителен лист в случай на прекратяване на делото в хипотеза, в която не е отпаднала възможността за прилагане на държавна принуда за удовлетворяване на притезанието на кредитора.

На пръв поглед предложеното по-горе разрешение крие риск за злоупотреба от страна на вискателя, който може да събере няколко пъти дължимата му сума поради образуваните паралелни изпълнителни процеси. Такъв нежелан резултат би могъл да бъде избегнат, като се въведе задължение за вискателя да информира и останалите длъжници по изпълнителния лист за последващото изпълнително дело в разумен срок след неговото образуване и се предвиди съответна санкция, в случай че не го направи. Още по-удачно това може да стане, като се задължи съдебният изпълнител да извърши такова уведомяване едновременно с изпращането на поканата за доброволно изпълнение, респективно съобщението за образувано изпълнително дело.

Дори и без законодателна намеса не смятам, че рискът от подобно обогатяване на вискателя е особено висок. От една страна, наличието на солидарна отговорност между длъжниците предполага известна житейска свързаност и комуникация между тях, така че те да разберат за случилото се. От друга страна, съгласно чл. 429 ГПК, този от тях, който изплати задължението, може да иска да бъде конституиран като вискател срещу останалите. Практически платилият солидарен длъжник винаги се възползва от тази си възможност, освен ако по друг начин не е уредил отношенията си с останалите. Това гарантира до голяма степен, че бившите му съдължници, а вече длъжници, ще узнаят за изплащането от негова страна на общото им задължение. Същевременно вискателят ще се е обогатил неоснователно със събраната в повече сума, така че повторно платилият ще може да я иска обратно, като при нужда това може да стана и по съдебен ред.

Освен предложеното законодателно разрешение считам, че няма пречка по молба на взыскателя в рамките на същото изпълнително дело да се издаде постановление, с което се образува производство срещу длъжник, посочен в изпълнителния лист, срещу когото първоначално процесът е бил прекратен поради перемпция. Действащата нормативна уредба не предвижда изрично, че с всяко постановление за образуване на производство следва да се образува ново канцеларско дело под нов номер. Образоването на делата е регламентирано съответно в Наредба № 4 от 6 февруари 2006 г. за служебния архив на частните съдебни изпълнители и в Правилника за администрацията в съдилищата. В чл. 11 от наредбата е предвидено, че въз основа на всеки акт, подлежащ на съдебно изпълнение, се образува отделно изпълнително дело, освен ако взыскателят поиска друго. В чл. 117, ал. 2 от Правилника пък е посочено, че по всеки акт, подлежащ на съдебно изпълнение, се образува отделно изпълнително дело. В двата нормативни акта се урежда принципът, че ново дело се образува, когато е представен акт, подлежащ на изпълнение. Следователно делата се образуват спрямо подлежащите на изпълнение актове, а не спрямо страните в тях. Процесуалният закон пък в действащата към момента редакция изисква към молбата за изпълнение да е приложен изпълнителен лист или друг акт, подлежащ на изпълнение. Следователно няма нормативна пречка по вече образувано канцеларско дело, производството по което е висящо срещу не всички посочени в изпълнителния лист, респективно другия акт, подлежащ на изпълнение, да се издаде постановление за образуване срещу този длъжник, спрямо който е имало прекратяване поради перемпция. Производството срещу него ще се счита висящо от датата на постъпване на молбата на взыскателя за повторно образуване, макар и да е по вече съществуващо дело. Съответно от този момент ще настъпят и свързаните с това правни последици. Въпреки че предложеното разрешение звучи нетрадиционно, смятам, че пред прилагането му не стои нормативна пречка, а същото съответства на целите на изпълнителното производство, като отчита правата както на взыскателя, така и на длъжника.

III. Изводи

От горното изложение се установи, че институтът на перемпцията в изпълнителния процес в Република България е многоплас-

тов и крие в себе си значителни проблеми. В края на настоящата студия ще направя кратко обобщение на изводите, до които достигнах по време на изследването си:

1. Перемпцията и погасителната давност често се смесват, най-вече в правоприлагането. Двата института, макар да имат сходства, са различни и самостоятелни един от друг. Има съществени различия както при техния начален момент, така и при прекъсването и спирането на тяхното течение. Необходимо е да се обръща внимание на тези различия и да се избягва автоматичното смесване на двата института, което води до постановяване на редица порочни съдебни актове.
2. Извършените изпълнителни действия до прекратяване на производството на основание чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК запазват своето действие. Неправилно е разбирането, че с обратна сила отпадат настъпилите от тях правни последици. Същото се е наложило поради механично прилагане по аналогия на разрешения от исковия процес, които обаче нямат място в изпълнителното производство.
3. Извършените изпълнителни действия след прекратяване на делото поради настъпила перемпция са нищожни. Същите не проявяват целените с тях правни последици, изразяващи се в прекъсване на погасителната давност. Въпреки това, ако в резултат от същите са събрани суми от длъжника преди вземанията на вискателя да са погасени по давност, те не подлежат на възстановяване. Сумите ще са събрани в резултат от неправомерни действия, но същевременно няма да са получени без основание, поради което и няма да е налице неоснователно обогатяване. Не така обаче стои въпросът с начислените такси за незаконосъобразните действия. Събирането им от длъжника не е станало на годно основание. Абсолютно неправилно е наложилото се в съдебната практика разбиране, че извършените изпълнителни действия по прекратено поради перемпция производство са законосъобразни и същите водят до прекъсване на погасителната давност, както и вмененото задължение на съдебните изпълнители служебно да образуват нови дела. Същото не почива на позитивното законодателство и следва да бъде изоставено независимо от съвсем скоро приетото задължително тълкуване.

4. Процесуалният преклузивен срок по чл. 433, ал. 1, т. 8 ГПК тече отделно за всеки един от солидарните длъжници в изпълнителния процес.

От изложеното по-горе по отношение на института на перемпцията в изпълнителния процес се установява, че той представлява едно сложно и предизвикателно явление в българския граждански процес. Проблемите, които се създават при неговото тълкуване и прилагане, надхвърлят ползите му. Институтът е въведен в българското право с приемането на ГПК през 1952 г. Подобен институт не е познат на съвременните модерни държави, към които България се стреми. Същият не отговаря на съвременните житейски и социални реалности. За момента наличието му е донякъде необходимо поради това, че е налице голяма задължнялост сред българското общество, което предполага наличието на изобилие от изпълнителни производства в държавата.

От приемането на Република България в Европейския съюз до настоящия момент бяха направени решителни законодателни крачки за разрешаването на проблемите, свързани със свръхзадължеността на големи групи от българските граждани. Въведоха се ограничения при размерите на разходите по кредитите и по-строги правила при потребителското кредитиране, което до някаква степен ограничи силно развитата лихварска дейност в страната. Решителна крачка в тази насока бе изваждането на потребителските дела от категорията на арбитражуемите спорове, с което се сложи край на сериозни злоупотреби от страна на определен тип кредитори. Рано или късно предстои въвеждане на позитивно законодателство, регламентиращо несъстоятелността на физическите лица, известна още като личен фалит. Въведе се институтът на абсолютната давност за частни вземания, което за мен е неправилна концепция, но също ще доведе до намаляването на общата задължнялост сред българските граждани. При подобряване на социално-икономическата среда в България считам, че институтът на перемпцията трябва да отпадне. Погасителната давност е достатъчна санкция за бездействащите кредитори, като наличието на втори, изглеждащ сходен с нея, срок в изпълнителния процес създава множество проблеми в правоприлагането, което на свой ред ерозира доверието в него.